

Nr 1 • 1992 • årg 16 • 30 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

Innehåll

Det nya eländet: rapport från Gujarat	s 3
Ajits krönika: Ensam är stark	s 8
Jordskalvet slag mot trädskramare	s 10
Mordet på Rajiv Gandhi	s 11
Femton miljoner gatubarn	s 12
Gudarnas födelseort	s 16
Kvinnorörelse i Maharasthtra	s 18
Kashmirkonferensernas år	s 22
Debatt om Uri-projektet	s 23
Vart går den indiska vänstern?	s 24
Adoptionsskandal	s 26
Änglalika möten	s 27
Bokanmälningar	s 28
Notiser	s 30

Omslagsfoto: Lars Andreasson

Mirabais sånger på svenska

I Sydasien nr 4/91 står det på sidan 21 att Mirabais sånger finns översatta till flera språk, bl a engelska. Men sångerna finns översatta till svenska också: *Prinsessan Mirabais sånger till Herren Krishna*. Sammanställda och introducerade av Baldoon Dhingra. Tolkade av Björn Sahlin. Illustrerade av Viveca Lammers. Proprius förlag, Stockholm 1981. Sten Rodhe, Lund

sydasien

1/92 politisk och kulturell tidskrift

Bilaga om COPE

I detta nummer av Sydasien har vi lagt in en bilaga om COPE. Det är en svensk frivilligorganisation som ger studiestöd till yrkesutbildning bland plantagearbetarungdom i Sri Lanka och i södra Indien. I Sydasien nummer 4/90 kunde vi berätta att projektet kommit igång tack vare stöd från enskilda givare, föreningar och SIDA.

Nu är projektet inne på sitt andra år och snart har det 50 stipendiater i Indien och 50 i Sri Lanka som går på sina två- och treåriga yrkesutbildningar. COPE hoppas med läsarnas hjälp nå fler än dessa 100 som var det ursprungliga målet! Låt inte foldern om COPE falla till golvet!

Nästa nummer Tema: adoptioner!

SYDASIENS nästa nummer kommer att ha adoptioner som tema. De uppseendeväckande händelserna på adoptionsfronten i Sri Lanka kastar på nytt en skugga över hela verksamheten. Och vi konstaterar att inget i Sri Lanka blivit till det bättre sen vi senast skrev "Tema adoptioner: Den dyra barnlösheten". Det var hösten 1984 (nr 3/84) och mycket handlade då om SLBV och Mr Silva - men också om mycket annat.

Detta ska vi nu följa upp igen. Och vi tar gärna emot synpunkter, kommentarer, inlägg osv från våra läsare. Skriv eller ring till

Stig Hansén
Resedagatan 18
416 52 Göteborg
031-25 66 97

**SYDASIEN
BOX 1142
221 05 LUND**

Besöksadress: Råbygatan 5 B, Lund
Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: I-Tryck-Grafiska Huset, Luleå 1992
Sättning: Norrdistribution, Älvsbyn
Montering: Tidskriftsverkstaden i Lund
Register: Progek, Göteborg
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriften SYDASIEN:s stödförening, inkl. fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner 120 kr, enbart prenumeration (institutioner och bibliotek) kostar 150 kr. Utanför

Norden 50 kr portotillägg + ytterligare 35 kr om betalning sker med utländsk check. Vi är tack-samma för stödprenumerationer à 200 kr. Lösnummerpris 30 kr.
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Ann Marie Andreasson, Lars Andreasson, Thomas Arvidsson, Göran Frankel, Göran Djurfeldt, Agneta Hejll, Eva Johansson, Staffan Lindberg (red. sekr.), Stig Toft Madsen (Skåne och Köpenhamn).

Nästa nummer görs i Göteborg och utkommer i maj. Artiklar och debattinlägg välkomnas.
Manusstopp: 6 april 1992.

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:

Stockholm: Tobias Hellström, Råsundavägen

70, 171 52 Solna, 08-27 05 85
Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77
Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 51 Åkarp, 040-46 08 95
Köpenhamn: Stig Toft Madsen, Strandgade 96, Dk-1401 København, (00945) 31 54 5611

Sydasienkommittéernas plattform: Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommitteerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Sex timmars pendling
24 timmars arbetsdag

DET NYA ELÄNDET

I 30 år har den holländske sociologen Jan Breman följt utvecklingen i två byar i Gujarat i västra Indien. Också de fattiga har fått del i det ökade välståndet. Men även om armodet minskat, tillhör de fattiga förlorarna. De upplever nya former av elände, och deras missnöje och självmedvetande växer.

I början på 60-talet fältarbetade jag i västra Indien. Jag undersökte förhållandet mellan de högsta och de lägsta, mellan jordägarna och de jordlösa i två byar i Gujarat. Jag intresserade mig för de livegna som den lokala aristokratin höll för att försäkra sig om arbetskraft till sina gods. (Lantarbetaren band sin arbetskraft till långgivaren för resten av livet, som motprestation för ett lån, till exempel för att gifta sig, ö.a.)

Redan för 30 år sedan hade systemet till stora delar försvunnit, och jag använde min forskning för att undersöka hur det gått till. Det var inte regeringens och statsmakten förtjänst, utan hade sin grund i ekonomiska förändringar, som gjort gäldsloveriet mindre lönsamt för godsägarna. Samtidigt hade förnedringen och ofriheten blivit mer och mer oacceptabel för lantarbetarna och tjänstefolket. De ville och kunde nu välja vem de skulle arbeta för. Men samtidigt hade de förlorat den minimala trygghet de tidigare haft. När de var bundna till en arbetsgivare, hade de haft mat för dagen till och med då det inte fanns arbete. Som 'fri' arbetskraft hade de reducerats till en vara, som det inte alltid fanns efterfrågan på. Deras frigörelse var alltså en blandad välsignelse.

30 år senare återvände jag för ett längre fältarbete i samma byar. Vilken effekt hade utvecklingen haft på de fattigaste? Hade statsmakten haft större inflytande på processen?

Öppna mot världen

Båda mina byar är nu lättare att nå, och lättare att lämna än de var för ett kvarts sekel sedan. Speciellt gäller detta Chikligam, som är en avkrok. Förr tog det både tid och kraft att nå byn från närmaste järnvägsstation. Nu passerar 21 busssturer per dag genom byn. Den andra byn, Gandevigam, ligger vid en större väg, och har alltid haft mera kontakt med omvärlden. Kontakterna har nu underlättats av bättre väg- och bussförbindelser. Gandevigam fick elektricitet tidigare än Chikligam, och numera kan man till och med ringa internationella telefonsamtal direkt från byn.

Södra Gujarat har upplevt en kraftig tillväxt. Området är en av tillväxtpolerna i södra Asien. Kontrasten till de regioner som stagnerat är också stor och växande. Ändå vill jag påstå att de processer jag bevittnat i mitt område, spår om en liknande utveckling i andra delar av Indien.

En effekt av förändringarna är att både jordägare och jordlösa tjänar allt större del av sin inkomst utanför jordbruket. Anavil-kasten, som är de dominerande jordägarna, har kraftigt ökat sitt välstånd. I avkroken Chikligam beror uppsvinget bara i liten

grad av jordbruket. Odlingsmetoderna har knappast alls förändrats. Jordägarna har inte velat lyssna på regeringens rådgivare, och inte dragit någon större fördel av den bevattningskanal som nådde byn redan i slutet på 50-talet. De har inte heller utnyttjat lånemöjligheterna för att investera i jordbruket, utan tvärtom knäckt ett kreditkooperativ genom att först låna och sedan aldrig betala tillbaka. En del hushåll har t.o.m. dragit sig ur jordbruket och sålt sin jord. I stället har de investerat i utbildning, först för söner, men senare också för döttrarna. Barnen har därefter satsat på en karriär i stan. Vanligen stannar en son kvar i byn för att ta hand om gården. En del pengar skickas också hem av de utflugna barnen, men de går snarare till konsumtion, än till investeringar i lantbruket.

Gandevigams gröna våg

Också Anavil-ungdomarna i Gandevigam är ofta högtbildade och jobbar i stan. Men byns bördiga jord är för värdefull för att överges. Frukttodling har skapat välstånd, och ett välskött kooperativ i grannbyn har bidragit till framgångarna. Jordbruket har blivit så lönsamt, att en del högtbildade Anaviler har lämnat välavlönade jobb som statstjänstemän för att ägna sig åt frukttodling. Dessa nyrika bönder har också en livsstil som är mycket stadslig; och för dem har flykten från landsbygden vänts till en grön våg.

I skuggan av de rika har småbönder av lägre kast också upplevt en viss välståndsökning. Ett exempel är Dhodhiya-kasten i Chikligam. Förr kunde de knappast leva på sina små jordlotter, utan var tvungna att lämna byn under torrtiden, och arbeta på tegelbruken runt Bombay. Men liksom de högre kasterna, har Dhodhiya-ungdomen satsat på utbildning. Eftersom de klassas som stamfolk, har de möjlighet att få både stipendier och jobb efter avslutad utbildning. Många av dem är lägre regerings-tjänstemän, medan andra är fabriksarbetare. Även bland dessa småbönder går en

del av lönen till investeringar i jordbruket. På det sättet flyter en liten rännil av pengar från stan tillbaka till byn. På så sätt har många Dhodhiya kunnat skaffa mjölkkor och börja leverera till det kooperativa mejeriet.

Vräkta arrendatorer

I Gandevigam är Koli-kasten närmast att likna vid Dhodhiya i Chikligam. De har frigjort sig från sitt tidigare beroende av Anavil-godsägarna. Frigörelsen är delvis nödtvungen, eftersom många av dem vräkts från sina arrenden på godsens jord. Förutom att odla sin egen jord, skaffade sig många Koli redan på 60-talet biintäkter som nasare, gatuförsäljare, rickshaw-förare etc. Men Koli står högre i kast-hierarkin än Dhodhiya och faller därför inte under några kvotordningar. Folk av Koli-kast är därför mest hänvisade till jobb i den privata sektorn, som hantverkare och fabriksarbetare. En del Koli har jobbat i arabländerna, men långt flera Anavil-män har lämnat byarna och jobbar t ex i USA, England, Nya Zeeland och Zimbabwe.

Hur som helst, Koli har gjort framsteg, vilket visas av att en av dem gjort karriär i den lokala politiken. Hans exempel visar också hur den politiska makten flyttats från de högkastiga, till mellankasterna.

De jordlösa då?

De som har jord och kapital har gjort tydliga framsteg. Men vad har hänt med byarnas underklass, de jordlösa? Stamfolket Halpati utgör majoriteten av det lokala lantproletariatet. De har inte gjort lika uppenbara framsteg under de sista 30 åren. Men efter noggranna undersökningar fann jag att de jordlösa faktiskt är mindre utarmade nu. Man ser färre nakna barn på byvägarna, det är inte lika vanligt att folk tvingas gå utan mat för dagen, och inne i hyddorna hittar man fler husgeråd än tidigare, de vuxna har nu mera än en uppsättning kläder. Till och med skor är vanligare än förr när de flesta gick barfota året runt.

Ungefär en fjärdedel av Halpati-familjerna bor också betydligt bättre, och äger konsumtionsvaror som radioapparater, cyklar och armbandsur. De har bättre betalda, mer kvalificerade, permanenta jobb och deras barn går oftast i skolan. De flesta av dessa hushåll hade det något bättre redan för 30 år sedan: De hade antingen en egen jordplätt eller jobbade som egenhändigt utbildade hantverkare utanför byn.

Man ska inte överdriva de framsteg som de fattigaste gjort. Deras liv är fortfarande eländigt. En god illustration är de två bröderna som lyckades skaffa sig jobb på en

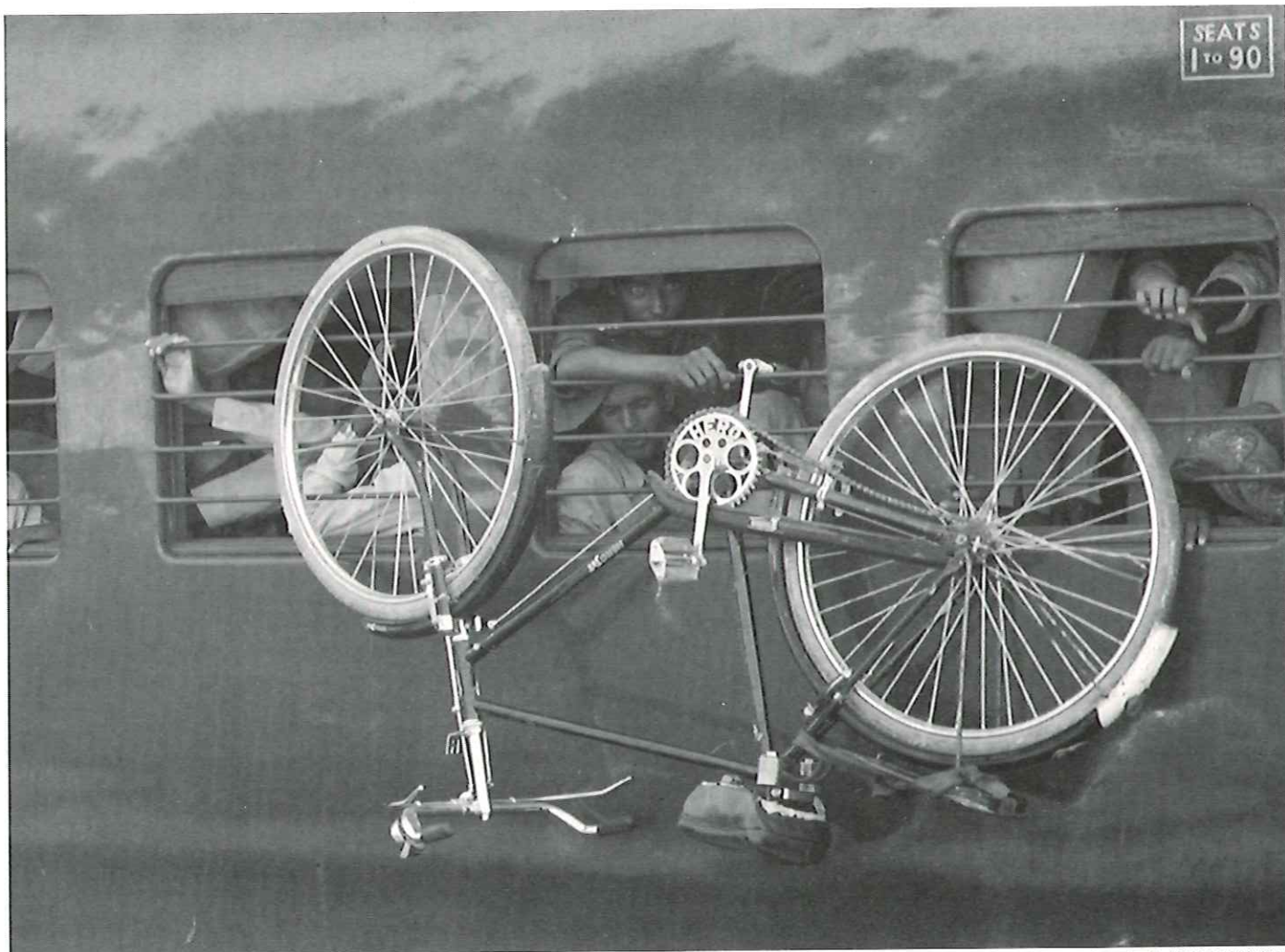

FOTO: LARS ANDREASSON

textilfabrik i Surat. De får betala ett högt pris för en något bättre inkomst. Resan fram och tillbaka till fabriken tar sex timmar. Det är för långt och för dyrt för att resa dagligen. Bhanabhai sticker hemifrån klockan fyra på morgonen. Han cyklar först till närmaste stad. Sedan tar han bussen till järnvägsstationen i Bilimora, där han tar tåget till Surat. Sista biten går han till fots till fabriken. Där kör man två skift om tolv timmar vardera, men Bhanabhai kan bara få det hela att gå ihop genom att jobba två skift i rad. Den långa resan hem startar först 24 timmar senare. Men innan han kommit tillbaka hem till Chikligam, har hans bror Chotubhai startat samma resa för att ta över broderns plats vid vävstolarna. Bröderna är alltså lediga varannan dag, men då sover de mest för att samla kraft till nästa pass.

Bröderna Bhana och Chotubhai slit samma liv är ändå att föredra framför den vanlige lantarbetarens, som inte bara tjänar mindre, utan dessutom långa tider går utan jobb. Majoriteten av Halpati lever i armod; de svälter sällan, men de kan heller inte regelbundet tjäna ihop till livets övriga nödtröft. De kan knappast planera för framtiden, och de blir lätt offer för sjukdomar. Då tvingas de pantsätta sin arbetskraft, och hamnar i en ny form av livegenskap.

"Bhanabhai cyklar hemifrån klockan fyra om morgonen. Sex timmar senare kommer han till fabriken. Han kan bara få det att gå ihop genom att jobba två tolvtimmarsskift i rad."

Försöker inte staten förhindra eller mildra den sneda fördelningen av den ekonomiska tillväxten? För 30 år sedan hade staten bara börjat påverka utvecklingen, genom att satsa på infrastruktur och kommunikationer. Då trodde man att utvecklingen skulle gynna alla. Redan i början på 70-talet insåg man, att frukterna fördelades väldigt olika. Då kom de första målgruppsorienterade programmen. På sätt och vis var de en effekt av det demokratiska systemet. I södra Gujarat som på andra

håll, visade sig de oräkneliga rösterna från de jordlösa och småbönderna ha avgörande betydelse för valresultaten. Inget större parti kunde bortse från dessa gräsrotters betydelse. Man måste åtminstone låtsas intresserad av de fattigaste och deras villkor. Speciella utspel riktade till de fattiga har varit ett sätt. Vilken effekt har dessa målgruppsinriktade program då haft?

Den finns en lag om minimilöner för lantarbetare, men i realiteten ligger lönenivån en bra bit under de av lagen stadgade tio rupees om dagen, snarare än femton. Lantarbetsinspektörerna syns sällan till i byarna, men i ett fall berättas om en ambitiös inspektör som tvingade en Anavil-godsägare att betala ut flera års inestående lön till en av sina lantarbetare. Knappt hade inspektören lämnat byn förän drängen betalade tillbaka pengarna. Han ville hellre behålla jobbet än lönen!

En form av valflask var det pensionsystem för lantarbetare som en Kongressregering införde i mitten på 80-talet. Bara en enda gammal kvinna i Chikligam fick pension, och det bara en gång. Både hon själv och omgivningen, och t.o.m. den tjänsteman som berördes, såg det som en lotterivinst.

Däremot har regeringen varit ganska

framgångsrik när det gäller bostäder åt de fattiga. Förr fick Halpati en tomt och jordbit av godsägaren. Under de sista decennierna har många i stället flyttat till nya hus, byggda med statens hjälp i nya bostadsområden. En nackdel med dessa är att de ofta ligger långt utanför de gamla byarna.

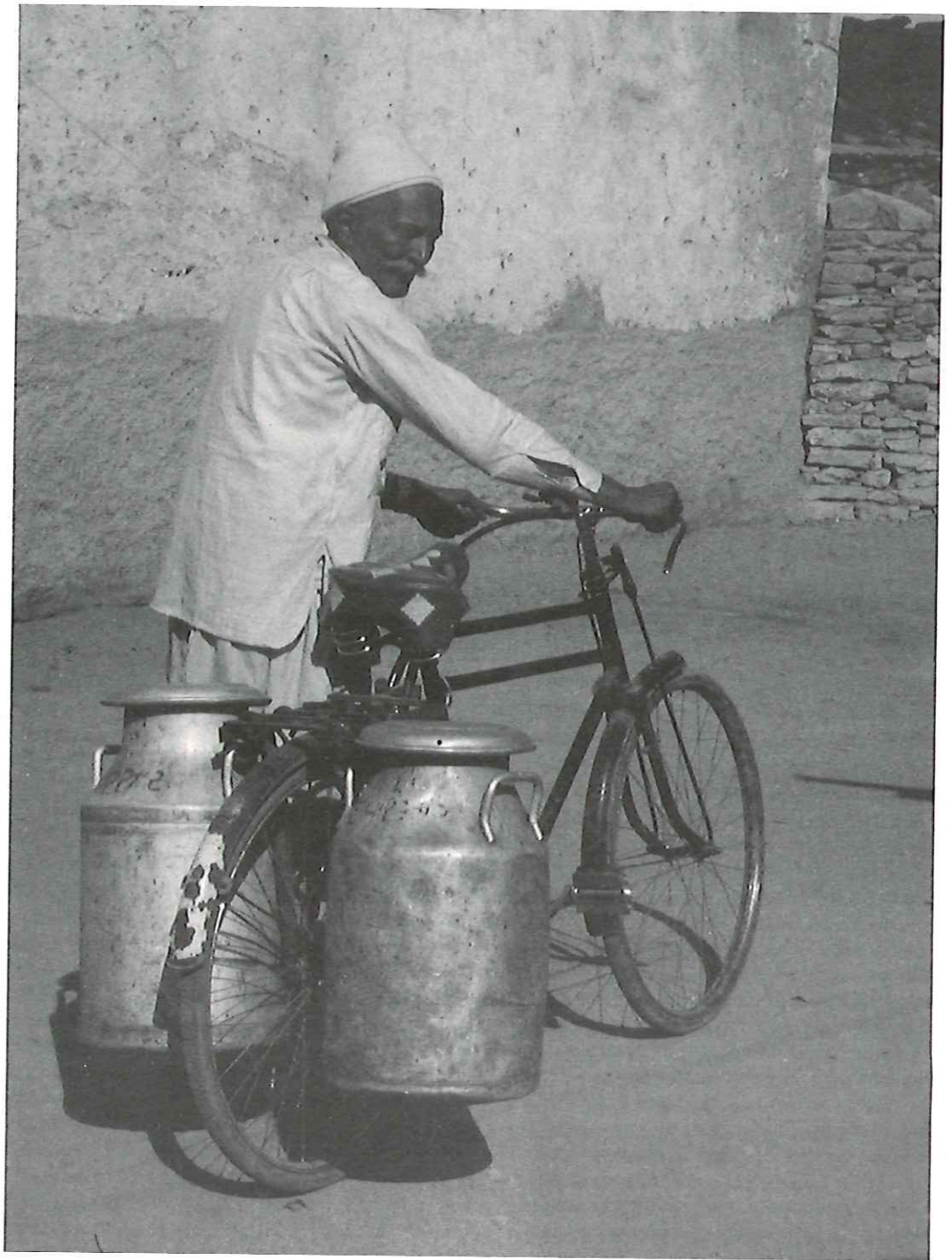
Det självständiga boendet har stärkt solidariteten bland de jordlösa, och stärkt deras identitet som en kast. Det är en av anledningarna till att jordägarna satte sig emot dessa projekt. Vad ingen förutsåg, var att det segregerade boendet också stämplat de jordlösa som nya oberörbara. De syns inte från huvudbyn, bor på den sämsta jorden, och har varken elektricitet eller kommunalt vatten, något vanliga bybornumera har tillgång till.

Förra året byggdes åtta tegelhus för de jordlösa i Chikligam. Entreprenören var av Anavil-kast; och var tidigare ordförande i byrådet. För honom var det lukrativt, men det gagnade knappast de jordlösa Halpati. Huset var så eländiga att de var farliga att bo i. På en del rasade taket in, på andra sprack väggarna. De tomma ruinerna vittnar inte bara om entreprenörens brist på skrupler, utan också om byråkratins likgiltighet, när de blundar för en sådan svindel. Sådana erfarenheter har övertygat mig om att de flesta slumminnevånare i Indien numera bor på landet, snarare än i städerna.

Byråkratin är också helt ointresserad av om de fattigas barn går i skola eller inte. De flesta Halpati-barn går inte alls i skolan; och de som börjar slutar oftast redan efter par år.

I Gandevigam beslutade byrådet för ett par år sedan märkligt nog att stänga den lokala skolan. Officiellt motiverades det med att en bättre, men privat skola öppnats i grannbyn. Den verkliga anledningen var missnöjet med att Anavils barn skulle gå i samma skola som Halpatis. Privatskolan är oåtkomlig för de fattiga, men mer på grund av avgifterna, än på grund av avståndet. Det senare är inget som helst problem för Anavil-barnen, som skjutsas på motorcykel av pappa, eller på cykel av någon tjänare.

Det nyaste valfläsket är skolmåltider. När dessa infördes steg närvaron i skolan

Mejerinäringen betyder mycket för Gujarats småbönder.

FOTO: SAMUEL STRANDBERG

för de fattigas barn. Men programmet lades ner efter par år på grund av brist på pengar. Det är för tidigt att sägas om närvaron i skolan åter kommer att sjunka.

Jag vill stryka under min slutsats att de fattiga inte fått det sämre i materiell mening. Samtidigt har det antal människor som lever under vad som av dessa människor själva räknas som en anständig levnadsnivå ökat. Halpati jämför sina arma liv med dem som har det bättre ställt, speciellt med bönderna och jordägarna.

Också i det förflutna var gapet stort mellan jordägare och jordlösa, men de förra levde knappast heller i lyx och överflöd. De åt ungefär samma slags mat, och

ibland till och med tillsammans med sina lantarbetare, som när de delade lunch ute på fälten. Till och med storbönderna åt ris bara vid speciella tillfällen. På 60-talet hade många äldre Anavil-kvinnor sari utan blus, och knöt den mellan benen, så som arbetande kvinnor brukade göra. I flera Anavil-hushåll hade endast en av bröderna gift sig, och detta för att ekonomin inte tillät mera.

Halpati minns med en viss sentimentalitet hur enkelt deras husbönder en gång levde, och talar gärna om hur generösa de då var. Samtidigt är de bittert kritiska mot sina nuvarande arbetsgivare, som vägrar att hjälpa sina anställda om de till exempel

skulle behöva ett mindre lån.

De jordlösa är förgrymmade över hur de stängs ute från det som en gång var gemensamma resurser. Delar av allmänningen har privatiserats, och de nya ägarna vägrar låta Halpati driva boskap i vall, eller samla brännved på sin jord.

Bevarad självrespekt

Trots att de balanserar på gränsen till armod, är Halpati angelägna att bevara den värdighet och självrespekt, som hör ihop med friheten från livegenskap. Kvinnorna vägrar i allmänhet att jobba som hembiträden hos de stora godsägarna, där de får usel lön, och dessutom ständigt förödmjukas. Förr var de tacksamma för smulor från de rikas bord, som matrester, tesump eller urvuxna och utslitna kläder. Idag går många Halpati hellre arbetslösa, än låter sig förnedras av bördsstolta Anavil.

Ibland tar motståndet mer våldsamma uttryck. I början på 80-talet väckte det stor anstöt när några av de större jordägarna skaffade sig väktare för att förhindra stöld och skadegörelse på sina fruktplanteringar. Dessa beväpnade privatarméer var ett utslag av att godsägarna förlorat kontrollen över de jordlösa. Brutaliteten var stor bland dessa mafiosos. De slog barn som samlade brännved, och i ett fall våldtogs en kvinna i Chikligam. Detta ledde till en demonstration utanför byrådets lokaler, där Halpatis företrädare krävde att väktarna omedelbart skulle bort. Så skedde också efter en viss palaver, där hotet om motvåld från Halpatis sida föllde avgörandet. De som inte har så mycket att förlora har börjat visa en viss självsäkerhet. Men vanligen är deras motstånd mera dolt, och tar sig uttryck i sabotage, undanflykter, låtsad oskuld och alla de andra kampmedel som de svaga i samhället förfogar över.

Drickandet är också ett uttryck för motstånd och flykt, och alkoholism är vanlig bland de fattigaste. Jag såg ofta Halpati-män och t.o.m. kvinnor dödligen berusade mitt på blanka dagen.

Den eländiga utvecklingen

Jag är skeptisk mot de försök som görs att lägga fast en fattigdomsgräns, och mäta den andel av befolkning som lever under gränsen, och jag tror inte alls på försöken att slå fast förändringar över tid.

Det jag sett i Gandevigam och Chikligam avspeglar en förändring av samhället mot mera kapitalism. I den processen får jordegendom ett större värde, och det förklarar varför de jordägande Anavil vunnit så mycket, och varför småbönder bland Koli och Dhodhiya också fått en del av kakan. Majoriteten av Halpati har utarmats, efter-

som de inte äger några produktionsmedel alls. Att uppfatta utveckling som en process som startar uppifrån och sipprar ner i samhällspyramiden är därmed för enkelt. Man måste inse att tillväxt och knapphet kan öka samtidigt. Som ett resultat av den ekonomiska strategi man följt i Indien, har priset på arbetskraft stagnerat på en utomordentligt låg nivå. I de byar där jag arbetat har jag inte sett några tecken på att de som redan är välbärgade, skulle vara beredda på att dela med sig åtminstone något till dem som ännu inte dragit någon fördel av tillväxten. Det är en del av det jag kallar det 'nya eländet'.

De yngre reser krav

Jag lägger större vikt på det den ökande självmedvetenheten hos dem som vegeterar i bottenkikten på byarnas sociala system. Det faktum att de vunnit dispositionsrätten till sin egen arbetskraft har betydelse för deras självrespekt än för deras levnadsnivå. Speciellt hos de yngre märker man en förändrad mentalitet, uttryckt i högljudda krav på bättre arbetsvillkor.

Nya krav och ett stigande självmedvetande från dem som står lägst på samhällsstegen vållar irritation bland de högre kasterna. Bland de välbärgade är det en utbredd åsikt att fattigdom beror både på bristande förmåga och vilja att ta sig uppåt och framåt genom egna initiativ.

De sociala konflikterna ageras ut mest i form av konflikter mellan olika kaster. Det är fel att se detta som lämningar från ett urgammalt socialt system. När de är i knipa, på arbetsplatsen eller i bostadsområdet, tyr sig de jordlösa i Chikligam och Gandevigam till sina kastbröder och till sammanhållningen i kasten. Dessutom definieras Halpati som en grupp också av omvärlden, och det ofta i mycket nedsättande termer. Hela det sociala systemet är genomsyrat av gruppfördomar, och av positiva och negativa stereotyper. Dessa spelar också en

väsentlig roll när det gäller tillgången till diverse nyttigheter, som allmänningen, dricksvatten och social service. I sina försök att motverka detta, genom att t.ex. kvotera utbildning och jobb, har statsmakten snarast förstärkt kastmedvetandet.

Än så länge saknas den organisation som skulle krävas för att de jordlösa skulle kunna förbättra sin ställning. De försök som gjorts att organisera Halpati-kasten har inte haft några större framgångar. Ännu har ingen funnit någon formel för att omvandla deras växande självmedvetande till organiserad och samfäll handling.

Under senare år har tanken att staten inte ska ta ställning i de sociala konflikterna på landsbygden vunnit utbredning i Indien. Men det skulle verkligen vara att prisge de svaga åt de starkas nycker. Utlämnade åt spontana sociala processer, och åt de blinda verkningarna av lagen om utbud och efterfrågan, samt berövade stöd från staten, skulle de fattiga massorna förnekas både människovärde och värdighet.

Att garantera de fattiga mänsklig värdighet förutsätter ett system med grundläggande social trygghet. Detta är inte ett mål i sig själv, utan ett medel för att understödja de jordlösa emancipation. Detta bör enligt min mening vara målet för utvecklingsansträngningarna och för biståndet.

Jan Breman

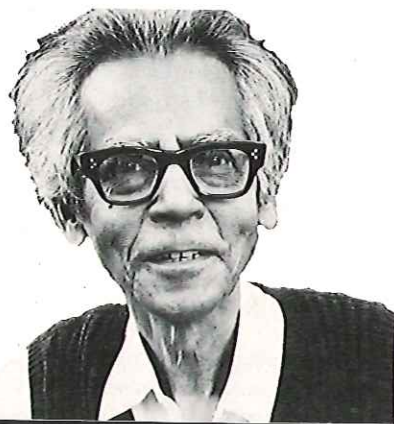
Översättning och bearbetning:
Göran Djurfeldt

Jan Breman är professor i sociologi vid universitetet i Amsterdam och internationellt känd för sina studier bland indiska lantarbetare. Denna artikel baseras på ett föredrag som Breman höll vid en nordisk konferens för sydasiensforskare i höstas.

Ensam är stark

Calcutta Nyårssafton 1991

De sex månaderna sedan min förra krönika har varit händelserika och bl a inneburit en del nya företeelser i Indiens politiska liv, dock utan att det skett någon grundläggande förändring i den politiska strukturen. De aktuella händelserna sträcker sig från den katastrofala jordbävningen i Garhwalområdet vid Himalaya till den kinesiske premiärministerns första besök i New Delhi på 31 år, jämsides med en nästintill total omsvängning av landets ekonomiska filosofi. Nämnas kan även mordet på den framstående fackföreningsledaren Shankar Guha Neogy där mäktiga stålindustriintressen i Madhya Pradesh figurerar i bakgrunden, vidare Högsta Domstolens beslut angående gaskatastrofen i Bhopal, som i praktiken upphäver giltigheten av "förlikningen" från februari 1989 mellan den indiska regeringen och Union Carbide och dess indiska dotterföretag.

Medan jag skriver dessa rader pågår en annan utveckling som i sig bär olycksbådande potentialer. Den s k Ekata Yatra (Enighetsmarschen), organiserad av Bharatiya Janata Party (BJP), är nu inne på sin tredje vecka efter att ha startat 11 december från Kanyakumari, Indiens sydligaste spets. Marschens mål är Srinagar, huvudstad i Jammu & Kashmir. Vid årsskiftet har marschen nått Madhya Pradesh efter att ha passerat igenom sex delstater. Till att börja med uppstod starka farhågor att ett upprepande skulle ske av de etniskt/religiösa blodbaderna som skedde i slutomgången av de senaste allmänna valen. Lyckligtvis har landet hitintills besparats den typen av blodsutgjutelse med undantag av ett mindre upplopp i Kerala i samband med marschens passage därstädes. Det är dock ännu för tidigt att slå sig till ro då den mest kritiska delen av marschen - genom Punjab och Kashmirdalen - ännu ej genomförts.

Fyllnadsvalet framgång

Många utvecklingslinjer, aktuella såväl som ur det förgångna, har ännu inte fullbordats. Som exempel kan nämnas det

regerande Kongresspartiets roll och framtida status. Partiet har utan tvekan konsoliderat sin position vilket resultaten av fyllnadsvalet den 15 november visar. Valet gällde 15 platser i Lok Sabha (parlamentets underhus) samt 57 platser i skilda delstatsparlament med ett totalt väljarunderlag på ca 21 miljoner. Kongressen tog 8 av de 15 Lok Sabhamandaten och förstärkte därmed sitt inflytande i Parlamentet även om man fortfarande saknar 12 mandat för att få egen majoritet.

Dessutom har fyllnadsvalet inneburit en rejäl skjuts framåt för P V Narasimha Raos ledarställning som premiärminister och partipresident.

Telugu-patrioten Rao

Rao, som ursprungligen kom in i Lok Sabha med den imponerande marginalen av 540 000 röster från sin hemvalkrets i Andhra Pradesh - möjliggjort genom det helhjärtade stödet från det viktigaste oppositionspartiet i delstaten Telugu Desam Party - spelade på nationalistiska stämningar av typen "telugustolhet" vilket förde honom till posten som premiärminister, fö den förste telugupatrioten i besittning av detta ämbete.

Kongressen har vidare stärkt sin position i den industriellt och finansiellt betydelsefulla delstaten Maharashtra genom att till sin famn sluta en utbrytargrupp från Shiv Sena som tidigare varit allierad med BJP. Indikationer finns även att Gujarats ledande parti - Janata Dal - inom kort kommer att ansluta sig till Kongresspartiet. Ytterligare några ledande Janata Dal-politiker anförda av Orissas regeringschef Biju Patnaik och en f.d. regeringschef i Karnataka, RK Hegde, har i månader öppet propagerat för ett stöd till Kongressen.

Denna trend kommer nu troligen att ytterligare stärkas då Ajit Singh, den prominente Jat ledaren från Uttar Pradesh, tillika son och arvtagare efter framlidne Charan Singh, suspenderats på sex år från partiet.

Allt detta uttrycker en stigande legiti-

mitet och tilltro till Kongresspartiet som garanten för stabilitet i landet. Förtjänsten är P V Narasimha Raos, partipresident och premiärminister.

Ensam blir stark

Det mest imponerande politiska fenomenet den senaste tiden är faktiskt framträdandet av Narasimha Rao, inte endast som en ledare med egen stil, utan också som en med slående kvalifikationer. I starten en färglös personlighet och kompromisskandidat och senare just i kraft av denna senare kvalifikation har han spelat sina kort med en ovanlig finess. Svagheten som ensam man i ledningen för en minoritetsregering har han vänt till det starkaste kortet. Sin isolering och därmed sitt oberoende av koterier i partiet har besparat honom mycken fiendtlighet från de rivaliserande grupperna.

Även det s.k. "koteriet", dvs salig Rajiv Gandhis underhuggare som försökte nå toppen igen under hans änkas vingar, backade och gjorde bara halvhjärtade försök att få Sonia Gandhi som partipresident.

Hur som helst, Narasimha Rao uppenbarade sin taktiska begåvning i de större nationella sammanhangen. Genom att utnyttja hotet om nyval, något som inget oppositionsparti var beredd att ta ansvar för, tvingade han både högern och vänstern i parlamentet att stötta regeringens linje.

Rao lyckas också med konststycket att få igenom sina egna ideer samtidigt som han gör ett stort nummer av att egentligen arbeta för samförstånd.

En preliminär balansräkning på Raos sex månader vid makten visar att hans hitintills mest positiva bidrag varit att bryta den nästan totala dominansen från Nehru-Gandhi klanen över det politiska livet efter självständigheten. Såväl landet som Kongresspartiet har funnit att även mäniskor av "enklare börd" kan klara det.

Ett annat av Raos positiva bidrag, även om det ursprungligen var Rajiv Gandhi som initierade det, är stärkandet av de

indiskt-kinesiska förbindelserna som bl a manifesterat sig i Li Pings New Delhibesök och de då undertecknade avtalen mellan de två regeringarna.

Kina-närmande

Genom att helt fräckt skjuta gränstvis-terna åt sidan samt nedtona punkter på dag-ordningen där känd oenighet råder, lyckades Rao öppna nya vägar inom den bilaterala sfären. Men ännu viktigare var att han anslöt sig till Li Peng i dennes protester mot "den framväxande internationella oligarkin", samt lovade att tillsammans aktivt arbeta för en världsordning där ett land eller en grupp av länder inte skall kunna "manipulera världspolitiken och styra med styrkedemonstrationer". Om Kina och Indien, världens två folkrikaste nationer, verkligen kunde gå samman och bilda en kärntrupp för världens fattiga majoritet så skulle Raos namn få en plats i historieböckerna. Olyckligtvis kommer den negativa sidan av balansräkningen inte att göra det troligt att vi får se denna hoppfulla utveckling.

Privatisering

Raos finansminister arbetar övertid med att sälja ut landet till de multinationella bankerna och bolagen; hans regering har mjuknat inför de amerikanska kraven beträffande GATT-avtalet. Det senaste löftet från den indiska finansministern till Världsbanken är att reducera tullavgifterna samt att minska de offentliga utgifterna och därmed implicit dra ner på subventionerna till baslivsmedel. Regeringen har redan höjt priserna på bränsle och livsmedel som subventioneras genom det allmänna. För att underlätta en noggrannare kontroll av den indiska ekonomin har Världsbanken öppnat ett kontor i New Delhi.

Ett annat område där Rao-administrationen redan har komprometterat Indiens traditionella hållning är försvarspolitiken. Den indiska arméchefen har förespråkat ett nära indiskt-amerikanskt militärt samarbete baserat på "gemensamt strategiskt tänkande" alltmedan indiska flottan föreslagit regeringen gemensamma övningar med Förenta Staternas flotta.

En annan, mycket allvarlig utveckling är att Kongresspartiet under Raos ledning rör sig allt närmare BJP, t.o.m. så nära att den inre kärnan av hindufundamentalisterna, RSS, öppet förespråkar samarbete med Kongressen.

Medan Kongresspartiet konsoliderar sin position och rör sig mot höger så spricker mittensamarbetet upp. De tre regionala partierna, Telegu Desam, DMK och Asom Gana Parishad, har alla förlorat i inflytande. Janata Dal självt möts av splitt-

ringshot och oordning. Medan vänstern i Västbengalen fortfarande är oanfrätt har en tillbakagång, om än marginell, skett i Kerala och det finns allvarliga menings-skiljaktigheter inom CPI(M) leden i Tripura.

För närvarande är det enda hoppfulla i ovanstående bild, tecknen på en pånyttfödelse av den militanta arbetarklassrörelsen. Mordet på Guha Neogy ledde till en genomgripande protestaktion som slutligen tvingade CBI (Central Bureau of Investigation) att ta upp fallet och genomföra en del arresteringar. Under november 1991 bevittnade landet en ganska lyckad generalstrejk inom industrin som protest mot regeringens ekonomiska politik. För närvarande pågår förberedelser för en generalstrejk inom Västbengalens juteindustri.

Endast framtiden kan visa vilken av dessa motstridiga utvecklingslinjer som kommer att bli dominerande - och hur det kommer att ske.

Ajit Roy

Översättning: Thomas Arvidsson

Indieninformation

ges i de sk CUF Notater som givits ut av Center for Udviklings-forskning i Köpenhamn, och som har titeln: *Indien i 1980erne - mellem håb og fortvivelse*. Bland författarna märks bl a två Sydasiensmedarbetare: Stig Toft Madsen skriver om etniska konflikter och mänskliga rättigheter och Staffan Lindberg skriver om landsbygdsutveckling.

Skriften ger en utmärkt orientering om den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i Indien under de senaste tio åren. Ekonomiskt har 80-talet inneburit en hel del framgångar både inom industri och jordbruk, men nu hotas Indien av ett växande budgetunderskott och obalans i handeln med omvärlden. Politiskt är situationen mörkare. Konflikterna i Kashmir och Punjab hotar Indiens sammanhållning.

Skriften kan beställas från Centret under adressen Gammel Kongevej 5, DK-1610 Köpenhamn V, tel. 00945-33251200.

30 000 familjer blev hemlösa

Jordskalvet slag mot trädkramare

I oktober förra året drabbades delar av indiska Himalaya av en svår jordbävning. Epicentrum låg i Uttarkashi i delstaten Uttar Pradesh. I svenska tidningar dominerades nyheterna av att det fanns "Svenskor tre mil från jordbävningen" (Exp 22/10). Vi fick mycket litet information om hur befolkningen drabbats - eller om det stora dammbygget i Tehri påverkats. Det är först nu, som t ex de indiska trädkramarna (Chipko-rörelsen) nått ut med mera omfattande dokumentation.

Det visar sig att cirka 30 000 familjer blivit hemlösa, att hela Chipko-rörelsens

verksamhetsområde drabbats hårt och att större delen av den dokumentation som under femton år samlats kring skövlingen av bergstrakterna nu bokstavligen begravts under jordmassorna.

De indiska trädkramarna inom Chipko Andolan är idag den mest kända och kanske mest respekterade miljörörelsen i Syd. Deras arbete och metoder har genom internationell uppmärksamhet bildat skola för rader av aktivister runtom i världen. I dag finns grupper i Mexiko, Malaysia, Costa Rica, Kenya, Schweiz, Holland och Sverige, som alla åberopar Chipko som inspirationskälla.

De protester i norra Uttar Pradesh, som kom att bli grunden för Chipkos arbete, hördes i början av 70-talet. Bergsbefolkningen vände sig framför allt emot avverkningen av lövskogen. Kvinnorna inledde demonstrationerna och genom att hålla om träden och skydda dem med sina egna kroppar hade man funnit en metod att protestera och i bästa fall förhindra skogshuggarnas arbete. Redan 1978 inledde man aktioner mot det planerade jättedammbygget i Tehri. Ett av argumenten emot bygget var just att det förlagts till ett seismologiskt oroligt område.

Under de senaste två, tre åren har Chipkos arbete i mycket koncentrerats på opinionsbildning kring dammbygget. Sunderlal Bahuguna, en av rörelsens talesmän, har i olika omgångar hungerstrejkat. Bybor har slagit sig ner på byggarbetsplatsen för att med icke-våldsmetoder hindra bygget. På juridisk väg har man också försökt få till stånd "stay-orders" (d v s stopp för bygget tills vidare domstolsutslag fällt, bl a om hur lokalbefolkningens rättigheter ska tillgodoses när de tvingas flytta). På grund av de omfattande protesterna både i och utanför Indien beslöt sig den ursprungliga finansören - Världsbanken - vid mitten av 80-talet att dra sig ur projektet. I stället övertogs finansieringen av Sovjetunionen. Hur läget vad gäller det ekonomiska stödet till dammbygget är idag kan man ju fråga sig...

Jordbävningen i oktober hade sitt epicentrum bara 45 kilometer från Tehri. När tidningarna i Indien direkt efter skalvet skriver, att dammbygget inte tagit skada, så är det en sanning med modifikation. Det mesta arbetet hitintills har inte gällt själva fördämningarna utan fortfarande mest

"Cut me! Not the tree!" (Hugg inte skogen! Hugg hellre oss!) var de indiska trädkramarnas första världsbekanta slogan. (Foto: Birgitta Göranson)

grundarbeten, tillfartsvägar m.m. Om nu själva fördämningen verkligen varit klar, om vattenmagasinen varit fyllda, om... Tanken svindlar! Hade det alls idag funnits någon Gangesslätt kvar? Om Tehri-dammen i sitt planerade skick funnits där - och brustit?

I januari i år gick Chipko-rörelsen ut med ett internationellt upprop. (Se text härintill). I uppropet berättar man om fördömdelsen. Den har drabbat hela det område, där man verkat. Bland annat har rörelsens eget högkvarter i byn Silyaa fullständigt uttraderats. Det innebär i sig en katastrof i katastrofen: hela den dokumentation man byggt upp sedan 70-talet har begravts. Det gäller pressklipp, tidskrifter, foton, intervjuer, adressregister. Och det gäller de verktyg man använt för att belägga det som händer med miljön: kikare, kameror, bandspelare, mätutrustning etc.

**Birgitta Göranson
Ninni Erlandsson**

Föreningen Svalorna i Lund, som varit svensk kontakt för Chipko-rörelsen i Sverige sedan 1979, förmedlar via sin Miljöfond på pg 90 12 34 - 5 alla ekonomiska bidrag till Chipko. Märk talongen: Chipko - jordskalv.

UPPROP

för de jordbävningssdrabbade människorna i Uttarkashi och Tehri-Gahrwal.

Vi sänder denna vädjan till Er för jordbävningsoffren i Garhwal Himalaya. De lidanden som detta skalv har medfört för bergsbefolkningen kan inte i ord beskrivas. Det har frambringat en våg av sympati i hela landet, men katastrofens omfattning är så stor, att vi behöver internationell hjälp. Omkring 10 000 familjer behöver provisoriskt tak över huvudet omedelbart. Kostnaden för t ex korrugerad plåt som skydd kommer att kosta ca 250 dollar per familj.

Vi har samordnat insatserna med miljöskyddsrelserna. Pressen stöder oss i vårt ställningstagande mot Tehri-dammen. Ekonomisk stöd till återuppbyggnadsarbetet kan sändas till Parvatiya Navjeevan Mandal, Silyara, Tehri Garhwal, Pin 249 155 genom State Bank of India, Ghansali, Tehri-Garhwal (UP). Snälla ni, sprid detta upprop till alla Chipkos vänner i Sverige och i Sveriges grannländer!

Byggnaderna i Silyara Ashram och biblioteket - det som var Chipkos högkvarter och som många av er har besökt - har förstörts fullständigt. Böcker om ekologi, miljöfrågor och bergsområden är välkomna!

**Med vänliga hälsningar
Sunderlal Bahuguna**

Mordet på Rajiv Gandhi

Konspiration på hög nivå?

Utredningen av mordet på Rajiv Gandhi den 21 maj förra året blir alltmer uppseende-väckande. Detta trots att mörderskan miss Dhanu dog med Rajiv och att den operative ledaren för mordet mr Sivarasan begick självmord när han upptäckts av polisen den 20 augusti.

Islutet av november arresterade polisen R Nagarajan, den förre inrikesministern i Tamil Nadus delstatsregering. Nagarajan misstänks ha varit en viktig kugge i en större sammansvärjning som genom en rad mord skulle lett till upprättandet av ett Tamil Eelam (tamilskt rike) bestående av Tamil Nadu i Indien och de nordöstra delarna av Sri Lanka. Allt under ledning av de tamilska Tigrarna LTTE.

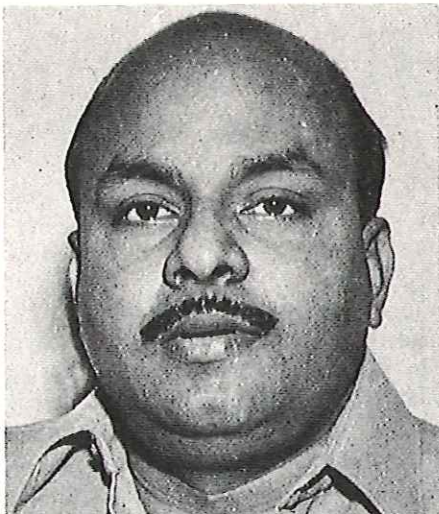
Enligt den indiska polisen speciella mordkommission skulle denna plan ha verkställts av Sivarasan, men dess verkliga skapare anser man LTTE-ledaren V Pirabakharan vara. Andra tänkta mordoffer var Tamil Nadus nuvarande regeringschef Jayalitha och ledaren för Kongresspartiets delstatsorganisation, V Ramamurthi.

Planen påstås ha byggts på Tigrarnas infiltrering av och samarbete med det förra regeringspartiet i Tamil Nadu, DMK, till vilket den nu arresterade f d ministern hörde. När DMK förlorade makten i januari förra året tvingades man enligt polisens uppgift att påskynda planen, men den har alltså misslyckats.

Besannas denna version av Gandhimordet så kommer det på ett avgörande sätt att påverka Indens förhållande till krigsparterna i Sri Lanka. Och Indien kan komma att ha synpunkter på varje samtal eller uppgörelse med Tigrarna som den lankesiska regeringen genomför.

Nagarajan anses t ex vara bunden till inblandning i Tigrarnas massmord i juni 1990 på K Padmanabha, ledaren för den konkurrerande gerillagruppern EPRLF och 14 av hans män. Men Nagarajan är inte den ende indiske politiker som nu dragit misstankar på sig. Vägen av arresteringar fortsätter.

Ett exempel på Jayalithas offensiv mot LTTE var den i höstas genomförda Operation Flamingo för att rensa en 500 km lång kustlinje som vetter mot Sri Lanka. Ettusen poliser tog 35 misstänkta smugglare inklusive åtta lankeser i förvar och ett halvt ton

Den arresterade ex-ministern Nagarajan

sprängmedel beslagtogs. Sedan den och liknande aktioner inleddes förra året har indiskt kustförsvaret tagit 287 snabbgående motorbåtar med vilka det bara tar 40 minuter mellan Tamil Nadu och Jaffna i nordligaste Sri Lanka.

De 110.000 lankesiska flyktigarna i läger har flyttats från kustområdena in i landet. Av de ytterligare 110.000 flyktingar som finns har minst 35.000 registre-

rat sig hos polisen, ett krav som infördes efter mordet på Gandhi. Flykting som inte registrerat sig betraktas som misstänkt gerilla och drygt 2.000 påstådda LTTE-kader hålls i säkerhetsarrest. Myndigheterna har också planerat att repatriera flyktingar från Indien till Sri Lanka trots att kriget där nu är mer intensivt än på länge. Internationella protester har lämnats till regeringen i Indien och i Sri Lanka.

Och i Dindigul i Tamil Nadu har polisen arresterat 17 ledare för den dittills okända Tamilska Nationella Återerövrings trupperna (TNRT) i oktober. Polisen tror att LTTE gett TNRT-ledaren Ravichandrar 25.000 dollar för att dra igång en separatistisk revolt i södra Indien och för att återupprätta den radioförbindelse med Jaffna som bröts i augusti.

DMK-ledaren och förre delstatsregeringschefen Karunanidhi protesterar högljutt och kallar Jayalitha för "hämdlysten". Men det tycks nu stå helt klart att det officiella Indien, också i söder, betraktar varje stöd för Tigrarnas strävanden som delaktighet i brottslig sammansvärjning. Och priset som krigsflyktingar, repatrierade och andra från Sri Lanka får betala för detta är högt.

Thomas Bibin

Rätt bild: I artikeln, i SYDASIEN nr 3 1991, om de lankesiska Tigrarnas ansvar för mordet på Rajiv Gandhi skedde en beklaglig bildförväxling på sid 13. Vidstående bild är den rätta och bildtexten skall vara: Mörderskan Dhanu (i glasögon). Bilden togs av Haribabu ögonblicket före mordet. Hans kamera med de numera världsberömda bilderna hittades bland liken efteråt. Också Haribabu omkom.

15 miljoner gatubarn

Enligt officiell indisk statistik fanns det 1981 femton miljoner barn i Indien utan föräldrar som sörjde för deras uppehälle. Dessa sk övergivna barn utgjorde mer än 5 % av alla barn upp till 14 år. Torvald Olsson tar i denna artikel med exempel hämtade från Tamil Nadu upp något om bakgrunden till problemet med övergivna barn och de försök till lösningar som prövats.

Jag och Subhadra, en indisk socialarbetare, står på skolgården hos ICCW (Indian Council for Child Welfare) och förbereder en intervju om gatubarn. Subhadra pekar på en kvinna som sitter ensam mitt emot en pojke. De talar intensivt och allvarligt. Hon ger honom råd. Jag frågar Subhadra om vi inte kan intervju henne medan vi väntar på att Girija Kumarababu, som förestår programmet med gatubarn ska bli ledig. Nej, säger Subhadra - det är synd att avbryta dem. De ser ut att diskutera något. De är säkert mor och son.

Men just då upphör samtalet. Vi hälsar på kvinnan som heter Geeta Lakshmi och är 30 år.

-Vanakam. Jag ser att ni pratar med er son. Vad heter han ?

-Han heter Mani och är 8 år.

-När lämnade ni Mani till ICCW ?

-Det gjorde jag för två år sedan.

-Varför ?

-Min man lämnade mig för fem år sedan. Då bodde jag i Selam. För att klara mig reste jag till Madras där jag fick hushållsarbete..

-Min pojke är mitt enda hopp och jag ville inte lämna bort honom. Därför klarade jag mig med pojken under tre år. Då fick jag sluta hos min arbetsgivare som skulle flytta till Bangalore.

-Sedan arbetade jag hos en annan fa-

milj. De betalar mig 40 rupier i månaden, jag får ett mål mat och en plats att sova på. Men de ville inte ha min son i huset. Jag kan inte överge honom. Han är mitt enda hopp. För mig är livet slut, men jag vill att min son skall få en utbildning och ett bra yrke. Jag kom i kontakt med ICCW. Min son bor nu på ICCW och jag träffar honom några gånger i månaden.

Senare träffar Subhadra åter Geeta. Då framkommer det att pojken är utomäktenskaplig. Geeta Lakshmi har mot alla odds lyckats behålla sin pojke. Priset har varit högt. På avstånd ser Geeta ut som en smal 17-årig flicka, men på nära håll inser man att hon är undernärd. När hon inte ler är hennes ansikte fårat och förvridet av ett för tidigt åldrande. För att över huvud taget kunna överleva måste hon leva med en falsk identitet. Om hon berättade för folk och arbetsgivare att hon har ett utomäktenskapligt barn menar hon att hon inte skulle få arbete eller också skulle hon bli sexuellt utnyttjad. Det enda som ger hennes liv mening är sonen Mani.

Vilka barn överges?

Studier utförda i Maharashtra och Tamil Nadu bekräftar entydigt att de stora kategorierna övergivna barn är:

Utomäktenskapliga barn och barn till ensamstående mödrar.

Dessa två kategorier omfattar minst nio av tio barn som hamnar på institutioner och där skiljs från sin förälder.

Statistiken i de två studier jag refererar till antyder att omkring 1 av 500 kvinnor i åldersgruppen 18-25 år föder utomäktenskapliga barn. Detta är en mycket låg siffra. Även om den är en grov underskattning återspeglar statistiken det dominerande familjemönstret och den dominerande moralen i Indien.

Om en kvinna blir havande i ett utomäktenskapligt förhållande är hennes alternativ att:

- * illa kvickt bli gift med mannen (som ofta flyr fältet)
- * illegal abort,
- * självmord,
- * hävda att hon blivit våldtagen eller
- * föda barnet.

I de två senare fallen är som regel den enda utvägen att efter födsel lämna barnet till en institution. En annan möjlighet som antagligen är relativt ovanlig är att kvinnan som Geeta Lakshmi lämnar släkt och familj och behåller barnet.

Barn från slummen

En undersökning utförd av Handita Verma i Madras visar att den i särklass största kategorin barn som hamnat på barnhem tillhörensamstående mödrar. Det finns också fall av ensamstående fäder.

I Indien är den ideala familjen en storfamilj där flera generationer lever tillsammans. Farfar och farmor lever med sina söner, deras fruar och barn och med döttrar som ännu ej blivit bortgifta. Fortfarande lever omkring hälften av Indiens befolkning i denna typ av storhushåll. Den vanligaste hushållstypen är dock kärnfamiljen, dvs mamma, pappa, barn, eller *den utvidgade kärnfamiljen*, dvs mamma, pappa, barn, farmor och farfar. K M Kapadia gör i sin studie av familjen i Indien gällande att dessa familjetyper är de helt dominerande. Det finns också ett litet antal hushåll som består av mor och ett barn. En annan kategori är *enpersonshushåll* som är ytterst ovanliga.

Ensamma mödrar

Frekvensen av enförälders- och enpersonshushåll verkar öka i Indien med ökande ekonomiska och sociala problem. I Madras medelklassområden omfattar enföräldershushållen bara någon procent, men i Madras slum hela 10 % och bland dem som lever på gatan omfattar de ensamstående möd-

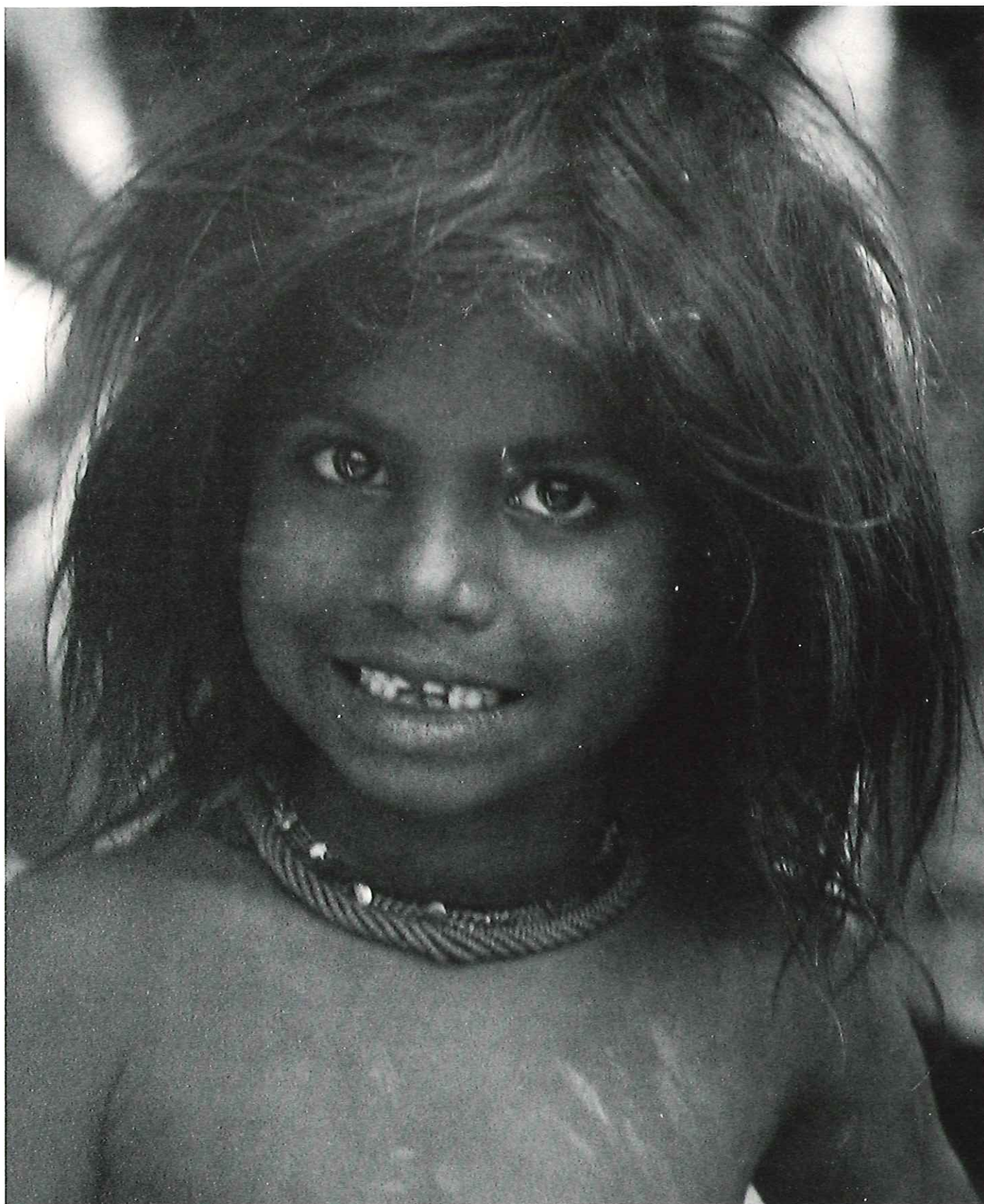

FOTO: TORVALD OLSSON

rarna med barn hela 20 % av familjebildningarna. Det sker sannolikt också en motsvarande förhöjning av enpersonshushållen. Mycket talar för att kärnfamiljen är utsatt för stora påfrestningar. Bland de mest utsatta grupp. Ensamstående med och utan barn är därför överrepresenterade i slumområdena.

Den övervägande majoriteten barn som i Madras finns på Destitute Childrens Homes (nödlidande barns hem) är barn till ensamstående mödrar.

I det här läget tror man som svensk kanske att det är mödrar med många barn som är tvungna att placera sina barn på barnhem. Så är emellertid inte fallet.

I Madras kommer den i särklass vanligaste kategorin övergivna barn från en arbetande ensamstående mor som vanligen endast fött ett barn, ibland två barn. Det enda eller yngsta barnet är från några månader upp till fem års ålder, ibland äldre. För att överleva måste hon arbeta, men hon har ingen som kan ta hand om sitt/sina

FOTO: ELISABETH ARVIDSSON

barn. Hon hamnar i en omöjlig situation. För att överleva måste hon arbeta men för att arbeta tvingas hon i den befintliga institutionella strukturen ofta att permanent överge sitt barn.

Enligt Handita Varmas studie är nästan hälften av alla barn som i Madras lämnats till institutioner, barn till ensamstående mödrar som arbetade som hushållsarbetare i privata hem. Geeta Lakshmis fall är därför vanligt i Madras. De är de sämst lottades barn som i onödan separeras från sina föräldrar och blir institutionaliserade.

Den vanligaste orsaken till att kvinnor är ensamma i Madras är att de blivit övergivna.

Man skall inte dra allt för långtgående slutsatser av den sparsamma statistik som finns tillgänglig. Madrasstudien omfattar endast institutioner som får bidrag från delstatsregeringen. Det finns betydligt fler institutioner som drivs privat och som inte tar emot bidrag från delstatsregeringen. Delstatsregeringen ställer nämligen kravet att endast barn som är helt övergivna eller endast lever med en förälder kan tas emot på de institutioner som tar emot bidrag. Andal Damodaran, sekreterare för Indian Council Of Child Welfare, menar att en stor andel barn som lever på dessa institutioner ofta har två föräldrar. De är ofta oönskade barn, i synnerhet flickor.

Vilka lösningar arbetar myndigheter och privata organisationer (NGOs) för? Hur uppfattar de situationen, vilka vägar är utarbetade och vilka vägar tror man ger bäst effekt för det största möjliga antalet barn och föräldrar? Ekonomiska resurser spelar också en icke obetydlig roll.

Min erfarenhet är huvudsakligen från Madras där jag besökt rätt många institutioner. Här kan man i stort urskilja fyra olika modeller.

De verkligt kastlösa

Denna modell är troligen den vanligaste. Det finns en rad hem för övergivna barn. Barnen bor på dessa hem som också

brukar se till att de går i skola. Om barnen är små uppmuntrar institutionen inte modern att behålla sitt barn, utan ställer tvärt om ofta uttalade krav på en permanent separering mellan barn och moder. Även äldre barn blir separerade från sin förälder.

Efter en tid blir barnet samhällets barn och det saknar vanligen någon vuxen att identifiera sig med. I Indien är ofta standarden på sådana hem undermålig med en sorts kasernmoral. Barnets uppväxtmiljö står i kontrast till de indiska barn som växer upp med sina föräldrar och som har en identitet genom sin kast, släkt och familj. Gatubarnen blir Indiens verkligt kastlösa.

"Mormödrar"

Enhetsmodellen som bl a företräds av *Children's Garden School Society* i Madras är en avsevärd förbättring av den gängse. Barnen får en bra utbildning. Man söker också att arbeta med barnens identitetsproblem på olika sätt. Man har t ex äldre kvinnor som fungerar som "farmödrar" eller "mormödrar" till grupper av barn. Om barnet inte är övergivet försöker skolan hjälpa till att finna arbete, och institutionen uppmuntrar kontakt mellan moder och barn. Senare ges barnen yrkesutbildning, skolan hjälper till att finna arbete och ordnar också giftermål.

Barnbyar

Denna modell representeras i Madras främst av *SOS-barnbyar*. Här krävs inte en absolut separation mellan föräldrar och barn. Nayer, som förestår institutionen i Madras, framhåller i stället att man försöker välja barn som faktiskt är övergivna. Barnen bor under familjelika förhållanden med en adoptivmoder i ett hus på *SOS-barnbyars* område. Standarden är efter indiska förhållanden mycket god och man försöker också att hjälpa barnen hela vä-

gen in i samhället, ger yrkesutbildning och ordnar med äktenskap.

Dagisverksamhet

En annan modell som företräds av *ICCW* i Madras (Indian Council for Child Welfare) kallar jag den naturliga familjemodellen. *SOS-barnbyar* skapar s a s en ny familj till de faktiskt övergivna barnen, men *ICCW* försöker att hålla kvar barnen hos sin biologiska familj, ofta men långt ifrån alltid, hos en ensamstående mor.

Andal Damodaran, som är sekreterare för *ICCW* och även ordförande för Tamil Nadu Social Welfare Board, trycker mycket hårt på att man i första hand bör förhindra att barn separeras från sina biologiska föräldrar. Hon anser att det ännu knappast finns något verkligt alternativ till familjen.

I *ICCW*s program ingår därför primärt en omfattande dagisverksamhet riktad mot utsatta grupper som ensamstående mödrar som arbetar. Daghemma fyller för ensamstående mödrar en viktig preventiv funktion då de medverkar till att förhindra att deras barn permanent hamnar på institutioner. I *ICCW*s program ingår också direktstöd till fattiga familjer, fattiga familjer med handikappade barn och ensamstående mödrar samt yrkesutbildning, och ett program för att uppmuntra inhemska adoptioner.

Vilken modell är bäst ?

Det är självklart önskvärt att den renodlade separationsmodellen så långt det är möjligt elimineras. Men den kan inte helt ersättas av *SOS-barnbyars* selektiva familjemodell eller *Childrens Garden Schools* enhetsmodell. Det beror på att de principiellt eller i praktiken utesluter de största riskgrupperna. Alternativet till dessa är därför inte *ICCW*s, utan adoptioner, inhemska eller internationella. Trots det är det främst *ICCW*s modell som har möjlighet att nå de stora potentiella riskgrupperna.

Gemensamt för samtliga modeller är att de inte direkt förändrar samhället. Men det finns också stora skillnader. Separationsmodellen medverkar kanske till att skapa fler sociala problem än den löser. SOS-barnbyars och Childrens Garden Schools åtgärds på ett positivt sätt problemen, medan ICCWs främst försöker förhindra att de uppstår.

Adoptioner

Andal Damodaran anser att av alla modeller för små barn som är övergivna är adoptioner den allra bästa. Barnen får en helt naturlig uppväxtmiljö som ingen institution eller familjeliknande modell kan ersätta.

Man kan förebygga att många barn hamnar på institutioner, men de oönskade nyfödda barnen ökar i snabb takt. Jaganatha Shetty, domare i Indiens högsta domstol, framhöll vid en konferens om barnens rättigheter 1991 att en miljon nyfödda barn överges varje år i Indien. Det betyder att nästan 5 % av alla nyfödda barn överges. Hur kan man lösa detta problem?

Adoptioner är en mycket gammal sed i Indien, men endast inom släkten. Sedan 1950 har antalet adoptioner till i-länderna ökat markant. Det var emellertid inte förrän 1984 som det formulerades klara regler för hur adoptioner skulle regleras mellan Indien och andra länder. Nu finns det en rad regler och kontrollfunktioner för att förhindra handel med barn.

En droppe i havet

Trots detta är det en mycket stor spännvidd på utländska organisationers arbetsätt i Indien. Då och då uppdrags solklara övertramp mot gällande lagar och praxis. Dessutom placeras endast omkring 2000 barn om året i utländska hem. En droppe i havet. Så länge det finns behov av barn i i-länderna finns det därför anledning att öka antalet internationella adoptioner.

Andal Damodaran framhåller emellertid också att det under de sista åren skett en positiv attitydförändring i Indien. I delstaterna Maharasthra, Karnataka och Tamil Nadu och unionsområdet Delhi finns nu en rad organisationer som ordnar adoptioner inom Indien. Nyligen har också en lag fastslagit att alla organisationer som ordnar adoptioner till utlandet under sitt första år också måste uppfylla en kvot på 25 % adoptioner inom Indien. Under andra året måste de uppfylla en kvot på 35 % inom Indien. En annan positiv förändring är att indier nu i lika hög grad frågar efter flickor. Denna nya möjlighet som öppnats har enligt Andal Damodaran på sikt en betydande potential.

I detta sammanhang är det viktigt att nämna att barnlöshet är ett stort problem i Indien. Omkring fyra procent av alla äktenskap blir barnlösa. Utöver att det ännu saknas en organisation för adoptioner inom Indien är lagstiftningen ett hinder. Kristna och muslimer får enligt sin religiösa lag-

stiftning inte adoptera. Hinduer får enligt 1956 års Adoption and Maintenance Act endast adoptera ett barn av varje kön om de inte redan har ett barn av det könet.

Samhällets barn

En mindre del av Indiens övergivna barn är offer för olyckliga omständigheter, medan majoriteten är offer för det indiska samhällssystemet. Barn i början av sin levnadsbana och unga kvinnor i sina bästa år ställs på gata regelbrott, djup fattigdom, en snedvriden utveckling, äktenskapliga problem eller kastillhörighet utanför den normala vardagliga gemenskapen. De förnekas allt det som enligt traditionell indisk livssyn och moral är bra för dem och som är deras naturliga rättighet.

Fattigdom grundorsaken

Andal Damodaran menar trots det, att ICCW eller andra NGOs inte kan nå pro-

blemets rot: fattigdom. Det är en nationell och delstatspolitisk fråga.

Först och främst menar Andal Damodaran att värderingarna måste förändras. De fattiga måste få bättre inkomster; arbetslöshet och undersysselsättning måste bekämpas. Fattigdomen är den grundläggande orsaken, men det finns även andra. En mycket viktig faktor för att förhindra oönskade barn är att föräldrar skall känna att barnen har en trygg uppväxt. Det betyder att barnadödligheten måste minskas avsevärt innan en familjeplanering mot mindre familjer kan bli en realitet. Dessutom måste det ske en attitydförändring till flickor, som bl a innebär att många seder måste förändras och att det moderna hemgiftssystemet måste upphöra. Förutsättningarna för att nå någonstans i fråga om attitydförändringar till flickor och familjestorleken är i sin tur läs- och skrivkunnighet.

Faktum är att det i Indien har bedrivits förvånansvärt lite forskning kring dessa problem som är en nationell angelägenhet.

Ljuspunkter

Det finns också ljuspunkter. I Madras finns det nu faktiska alternativ till separationsmodellen. Indiska kvinnor, även på höga nivåer, börja i ökande grad bli medvetna om det indiska samhällets bakside och otillräckligheter. Det finns bra institutionella alternativ till separationsmodellen, ICCW och andra organisationer försöker att förhindra att barn blir övergivna. Möjligheten till inhemska adoptioner öppnar helt nya perspektiv.

Beslutsfattare som Andal Damodaran är medvetna om att kampen för barnens rättigheter är en integrerad del av kampen för ett rättvisare samhälle och ökad jämlikhet för den indiska kvinnan.

Torvald Olsson

Är du intresserad av att stödja ICCWs verksamhet kontakta ALVOM, Jeppas Gränd 3, 243 30 HÖÖR, tel 0413-24925.

Gud skapade världen. Men vem skapade Gud? Möjligen Kena Pal, 53 år, kruk-makare i Kumartuli i norra Calcutta. Kena Pal blåste liv i tioarmede Durga och fyrrarmede Kali. Hans andedräkt stank av Black Label, ett bittert starköl.

Och Gud förintade världen. Men vem förintade Gud?

Floden Hooghly uppslukade gudin-norna. Sällsam måtte den flodens botten-vegetation vara: en skog av armar som skjuter upp ur dyn.

Gudinnorna styr Västbengalen. I okto-ber kommer de ner till sin stad. Deras liv är så kort, några intensiva dagar.

Monsunregnen är över. Jorden är grön och dräktig. Det är puja-säsong, det reli-giösa årets höjdpunkt. I slutet av septem-ber eller början av oktober - allt efter astrologernas påbud - infaller Durga puja, som varar i fem dagar. Sexton dagar efter Durga-puja firas Kali-puja. Kali-puja på-går i två dagar och sammanfaller med ljusfesten Diwali, som firas över hela In-dien. Den första fullmånen efter Durga-puja stundar Lakshmi-puji.

Det ekonomiska livets grottekvarn stan-nar. Skolorna har lov. Tågen är packade med förväntansfulla människor som ska fira helgerna med sina nära och kära. Tu-risterna sliter sitt hår i förtvivlan inför oförklarligt stängda banker.

Av alla dem som återvänder till sina föräldrahem är de gifta döttrarna särskilt välkomna. För Durga-puja är hemkomstens fest. Durga var dotter till Himalayas kung Himavan. När hon giftes bort med Shiva, skars banden med föräldrarna obönhörligt av - såsom än i dag ofta sker. Men en gång om året - i oktober- skulle hon få besöka barndomshemmet.

Vår tids Durga kommer ofta på ett last-bilsflak. Det kan tyckas ovärdigt en gu-dinna. Men hon är fortfarande bara en lerdocka, ty ännu har inte en *purohit* (präst) förrättat pran *protishtan*, ritualen som gör dockan besjälad. Med en motsvarande ri-tual förmås gudinnans ande lämna dockan, när de fem dagarna är till ända.

I Calcutta slår sig ett kvarter eller bo-stadsområde ihop om sin egen Durga-upp-sättning. Den lokala Durga-kommitténs handgångna män hemsöker såväl enskilda som företag. Och det gäller att lämna fri-kostiga bidrag, annars är ens sociala anse-ende i fara.

Myndigheterna begränsar antalet upp-sättningar till drygt 2000. Antalet ansök-ningar är långt fler, men de olika bostads-områdena får alternera. De enklaste uppsättningar kostar ca 20.000 rupier, de dyraste med figurer i större än mänsklig skala 300.000 rupier eller mer. Låt oss räkna med ett snitt på 100.000 rupier. To-talt lägger calcuttaborna ut 200 miljoner rupier (ca 100 miljoner svenska kronor år

Gudar och människor samsas i Kumartuli

Gudarnas

1989) på den allra första av en serie fester under denna gudabenådade månad.

Det finns också ett tävlingsmoment i detta som ger Durgakommittéerna en viss likhet med Rio de Janeiros sambaklubbar. Det gäller att visa upp den allra finaste gruppen. Under helgdagskvällarna är ota-liga människor i rörelse; de flanerar från gudinna till gudinna, jämför och kommenterar. Calcuttas julskyltning.

Vad ser de? Jo, de ser hur Durga dräper buffeldemonen Mahishasur. I sina tio ar-mar håller hon alla de vapen gudarna utrus-tat henne med inför kampen. Vid hennes sida kämpar ett lejon. Hon flankeras av sina söner och döttrar: elefantguden

Ganesha, Kartik, Saraswati och Lakshmi.

Stilen varierar. Somliga Durga-grupper är stiliserade och abstrakta, det är den traditionella typen. Men långt vanligare är vaxkabinetsrealism och häftig action. Durga har fullmatad barm och yppigt sväl-lande höfter. Mahishasur är en bodybuilder i något slags gladiatordräkt. Ögonen håller på att tränga ur sina hålor, ty lejonet har satt tänderna i hans skuldra, varvid en ketchupliknande massa bryter fram.

Ritualerna framför Durga pågår hela dagarna till ackompanjemang av dhol, en stor trumma som spelas med pinnar. Varje dag har sin speciella rytm; sista dagen är den tung och sorgmodig, eftersom gudin-

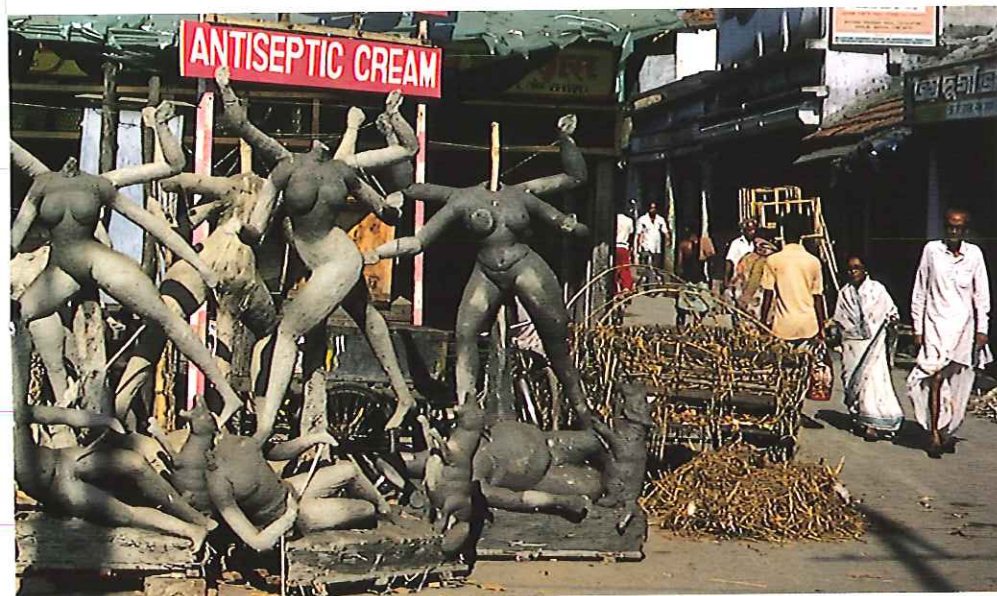

FOTO: GÖRAN FRANKEL

födelseort

nan nu ska lämna sitt hem. En och annan av dem som kommit för att tillbe gudinnan gråter.

Trummorna ekar mellan stadens husväggar redan före pujan. På den öppna platsen framför järnvägsstationen Sealdah samlas hundratals trumslagare och spelar för glatta livet; hit kommer nämligen Durga-kommittéerna för att hyra sina musikanter.

Musikanterna är med, när Durga bärs upp på lastbilsflaket för att föras till floden. Alla kan emellertid inte köra ner till floden samma natt. Myndigheterna anvisar turordningen och meddelar var det är förbjudet att sänka henne. I flera dagar är det

omöjligt att ta sig ner till floden.

Nästa puja tillägnas Lakshmi, rikedomens och husliga välfärdens gudinna. Det är en vilsam kontrast till Durgapuja, en högtid i familjens sköte långt från gator och torg. Golvet dekoreras med vackra mönster i vit rispasta. I arabeskerna finns stiliserade fotspar som från varje dörröppning leder till husaltaret. Det sägs att den som håller sig vaken till midnatt kommer att se Lakshmi gå i dessa fotspar - ett mycket gott omen.

Men snart stiger larmet på gatorna:

-Jai Ma Kali! Leve moder Kali!

Det spelar ingen roll om hon färdas på lastbil på en paradgata eller på en oxkärra

i en gränd. Den blåsvarta modern är lika skrämmande. Hon står med ena foten på en liggande man. I en av sina fyra händer har hon en skära, i en annan ett avhugget huvud. Kalis tunga hänger ut ur munnen. Den är blodig.

Kali, som är en annan aspekt av Durga, slaktade demoner tills hon greps av vansinne och började virvla runt i en rasande fart. Ingen kunde hejda henne, förrän hennes make Shiva lade sig ner framför henne. Så fort Kalis fot träffade honom stannade hon och blev lugn. Hennes tunga blöder, därför att hon bitit i den av skam. Det är en oerhörd skymf att trampa på sin make.

Kalipuja följer i stort sett samma mönster som Durgapuja. Men den varar bara i två dagar, och gudabilderna är mindre påkostade. I gengäld framställs Kali med större artistisk elegans än Durga.

Var fanns Livmödrarnas Livmoder i detta gudinneinfekterade kosmos? Den fanns i norra Calcutta, i gudamakarnas Kumartuli. Gudamakarna tillhör en krukmakarkast som stammar från Nadiadistriktet. De arbetar i 200 ateljéer, långsmala skjul, där de trängs med alla sina gudabilder. Genomfartsleden i Kumartuli är en anslående syn under pujasäsongen. Ena dagen ett hundratals lergrå kaligestalter, nästa dag fortfarande grå men med nymålade knallröda tungor.

En av ateljéerna leds av den rundhyllte, språksamme och temperamentsfulle Kena Pal, 53 år. Likt forna tiders mästare i Europa övervakar han för det mesta andras arbete; själv ansvarar han för kompositionen samt gör de finaste och känsligaste detaljerna. Dockornas stomme utgörs av bambu och halm som kläs med lera. Ytan täcks med lerdoppade tygbitar som slätas ut. De ska förhindra sprickbildning under torkningen. Därpå draperas dockorna i kostbara tyger och målas. Med soltorkningen tar processen flera veckor.

Kena Pal dricker öl och beskriver hur utvecklingen går mot större realism på bekostnad av skönheten.

-Nyligen hade en kund med sig ett foto av en känd filmstjärna från Bombay. Durga skulle se ut som hon och ha samma ansiktsuttryck som på bilden. I knäet skulle hon ha en europeisk gitarr...

De fyra sönerna har inte följt i Kena Pals fotspar. Den äldste är barpianist i Bombay, den näst äldste kirurg. Trean gör affärer i damunderkläder, och den yngste spelar piano hela dagen. Kena Pal fruktar att han också ska bli barpianist.

-Ingen vill göra de stora uppoffringar konsten kräver, klagar han.

Jag kan inte se att Kena Pal har farit illa av sin konst. Världen törstar efter alla hans produkter: barpianister, kirurger och gudinnor.

Göran Frankel

Maharashtra

Kvinnorörelser på bred front

De flesta indiska kvinnoorganisationer är små, verkar i städerna och har ganska litet inflytande. Men i delstaten Maharashtra i västra Indien finns idag början till en större och mäktigare rörelse av kvinnofront, frivilligorganisationer och feministiska grupper av olika slag. Under sommaren 1991 besökte Sydasiens Staffan Lindberg några av dessa organisationer. Här följer hans skildring.

Kvinnorörelser av olika slag finns idag över praktiskt taget hela Indien. Några av dem är allindiska organisationer, som t ex All-India Women's Conference, som uppkom under kampen för självständighet mot engelsmännen och som för första gången på allvar förde in kvinnorna i politiken. De stora politiska partierna har dessutom särskilda kvinnoavdelningar som driver olika kvinnofrågor. Det finns också mindre lokala grupper som organiserar vissa yrkes-

grupper eller kvinnor i ett mindre område, och det finns radikala feministiska grupper som driver kvinnofrågor av ungefär samma slag som i väst.

Indiska kvinnoforskare är berömda över hela världen för sina analyser av kvinnans situation i Indien och i tredje världen, och för sina teoretiska kunskaper i ämnet.

Men det som utmärker alla dessa rörelser och organisationer är att de, liksom i väst, utgörs av små grupper av medel- och

överklasskvinnor i städerna vars inflytande på den indiska politiken och samhällsutvecklingen i stort är ganska begränsat. Indien är ett samhälle som fortfarande i många avseenden bevarat en patriarkalisk maktstruktur. Det finns ingen civil lagstiftning som ger alla kvinnor lika rättigheter, utan kvinnors liv regleras av de olika traditionerna inom hinduismen och islam, som t ex ger mannen rätt till i stort sett all egendom och gör henne skyddslös vid skilsmässa eller makens död. Våld och sexuella övergrepp mot kvinnor är vanligt och tycks öka i takt med modernisering och urbanisering.

Maharashtra bryter trenden

I delstaten Maharashtra i västra Indien håller det emellertid på att hända någon-

**RAPE VICTIM IS NOT
GUILTY RAISE YOUR VOICE
AGAINST THE CRIME**

LEGAL LITERACY CAMPAIGN BE BY STEE ADHAR KENDRA (Sponsored By KRANTIKARI MAHILA SANGHATANA JOIN WOMENS EQUALITY MOVEMENT)
Contact: ANAND CLINIC, SATYAWADI, HADAPSAR, PUNE 411 028 MAHARASHTRA, INDIA TEL. 54138 70254 31321 PUNE

**DEATH OF A NEWLY
WEDDED? ONLY SENIOR
POLICE OFFICIALS SHOULD
BE INVESTIGATION OFFICER.**

LEGAL LITERACY CAMPAIGN BE BY STEE ADHAR KENDRA (Sponsored By KRANTIKARI MAHILA SANGHATANA JOIN WOMENS EQUALITY MOVEMENT)
Contact: ANAND CLINIC, SATYAWADI, HADAPSAR, PUNE 411 028 MAHARASHTRA, INDIA TEL. 54138 70254 31321 PUNE

ting nytt. Där har det på 1980-talet vuxit fram början till en massrörelse bland landsbygdens kvinnor. Det är i den nya bonderörelsens spår som denna förändring ägt rum.

Bonderörelserna har vi tidigare skildrat här i Sydasi (nr 2 1989). De har vuxit fram efter den gröna revolutionen som ett svar på den ökande kontrollen av jordbruksekonomin från statens sida. Bönderna har organiserat sig och krävt bättre ekonomiska villkor, lägre priser på insatsvaror och elektricitet, bättre skolor och hälsovård, och högre priser på det man odlar.

Kvinnorna har sedan starten i Maharashtra 1980 varit mycket aktiva i denna rörelse och ofta deltagit i olika strejk- och bojkottaktioner. 1986 samlades man till ett stort kvinnomöte i staden Chandwad med över 150 000 deltagare. Före mötet hade Sharad Joshi, ledare för bonderörelsen, gett ut en pamflett med namnet Shidori, där han beskrev kvinnans situation i ett historiskt perspektiv.

Av de många saker som betonades vid konferensen var vikten av att bekämpa våld mot kvinnor i alla former, och kamp för kvinnans rätt till underhåll efter skilsmässa och legala rätt till jordegendom. I ett antal byar har sedan dess många män skrivit över halva sin jordegendom på hustrun, och även om det inte är en omfattande aktion anses detta ha en symbolisk betydelse.

Mötet i Chandwad kom bland annat fram till att kvinnans frigörelse måste ske genom en separat kamp skild från den

ekonomiska. Så småningom växte det därför fram en särskild kvinnofront under namnet *Samagra Mahila Aghadi*, som försöker samla alla kvinnor till gemensam politisk handling. Viktigast på programmet är att i olika lokala val sätta upp listor med enbart kvinnokandidater med målsättningen att ta över den lokala administrationen och befria den från rådande korruption och ekonomisk misshushållning. En annan viktig målsättning är att driva speciella kvinnofrågor i administrationen som t ex utbildning, dricksvattenförsörjning och hälsovård. Resultatet är att det nu finns ett antal panchayats (byråd) i Maharashtra som styrs av enbart kvinnor och med en kvinna som president.

Denna kvinnorörelse i bonderörelsens spår är, menar den kända indiska kvinnoforskaren Gail Omvedt, typisk för flera av de viktiga kvinnorörelserna i Indien idag. De uppstår som en del av en annan kamp, t ex fiskarnas i Kerala, eller stamfolkens i Jharkhandrörelsen, men de utvecklas till att handla om kvinnors rätt till ett jämlikt och fullvärdigt liv. I den kampen betonas inte i första hand motsättningen till männen som sådana. I stället inbjuds män att delta i kampen mot de traditioner och relationer som anses ligga bakom kvinnoförtrycket.

Stree Aadhar Kendra

Vid sidan om kvinnorörelsen inom bonderörelsen finns det också andra kvinnoorganisationer i Maharashtra. De är

mindre och mer välorganiserade och utför ett praktiskt arbete bland kvinnor som är utsatta för olika former av förtryck. Stree Aadhar Kendra (SAK) är en av dessa.

Organisationen har sitt huvudkontor i Poona. Den har som motto "Ständig kamp för jämlikhet". SAK verkar för ökad jämlikhet mellan män och kvinnor och arbetar aktivt mot sexuell diskriminering, våld mot kvinnor och traditioner och lagar som inkräktar på kvinnors mänskliga rättigheter. Organisationen leds av dr. Neelam Gorhe (se intervju på nästa sida).

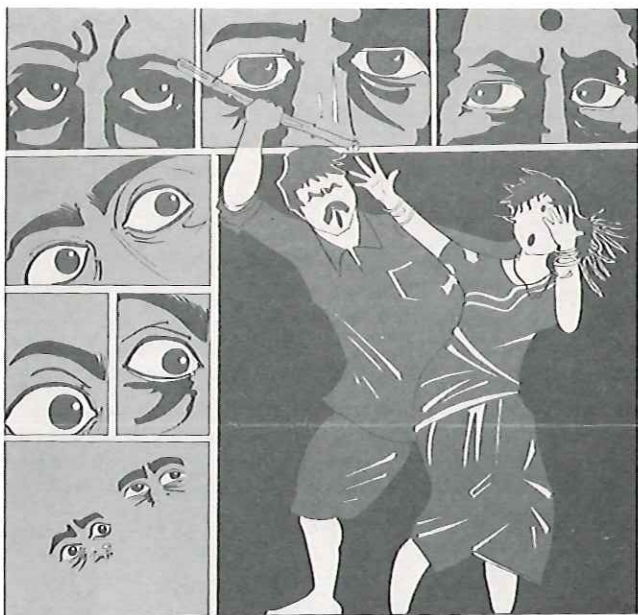
SAK är en frivilligorganisation, som stöder sig på bidrag från organisationer och enskilda i och utanför Indien.

Huvuddelen av verksamheten sker i byarna. Man hjälper t ex kvinnor som blivit övergivna av sina män, eller blivit utsatta för våldtäkt eller annat våld.

Parityakta - övergivna kvinnor

Barnäktenskap är fortfarande mycket vanligt på landsbygden i Maharashtra. Många av de kvinnor som har blivit övergivna har gift sig tidigt. När de långt senare flyttat till mannen och dennes familj har det uppstått konflikter. I vissa fall har inte mannen kommit och hämtat dem, eller så har de blivit misshandlade och till slut tvingats ge sig hem igen. Omgifte välkomnas inte och *parityaktas* lever ett mycket patetiskt liv.

De övergivna kvinnorna kan inte heller begära egen andel i föräldrarnas egendom. De är helt utlämnade åt sina bröders och

DO NOT BE A MUTE SPECTATOR TO PHYSICAL ASSAULT ON WOMEN, COMPLAIN AND CALL THE POLICE.

LEGAL LITERACY CAMPAIGN BE BY STREE AADHAR KENDRA (SUPPORTED BY KRANTIKARI MAHILA SANGHATANA, JOIN WOMENS EQUALITY MOVEMENT)
Contact: ANAND CLINIC, SAKHAWADI, HADAPSAR, PUNE 411 022 MAHARASHTRA, INDIA TEL. 54598-70354/31321-PUNE

IT IS ILLEGAL TO CALL A WOMAN TO THE POLICE STATION AFTER SUNSET A LEGAL PROVISION.

LEGAL LITERACY CAMPAIGN BE BY STREE AADHAR KENDRA (SUPPORTED BY KRANTIKARI MAHILA SANGHATANA, JOIN WOMENS EQUALITY MOVEMENT)
Contact: ANAND CLINIC, SAKHAWADI, HADAPSAR, PUNE 411 022 MAHARASHTRA, INDIA TEL. 54598-70354/31321-PUNE

svägerskors godtycke. Arbetslösheten är stor och även för utbildade kvinnor finns det en övre åldersgräns på 30 år som utesluter dem från statliga tjänster.

Männen som lämnat dem gifter om sig och slår sig till ro efter eget gottfinnande. Men de flesta *parityaktas* är ständigt under press att visa kyskhet och trohet mot mannen. "De får inte sin belöning förrän i himlen", som en aktivist säger.

Juridisk hjälp

I Indien är det sociala trycket starkt inriktat på att hålla i hop ett äktenskap. Med den utgångspunkten försöker SAK hjälpa kvinnorna att reda ut sin situation med bl a juridisk hjälp. Det första är att få igång samtal mellan kvinnan och mannen. I vissa fall har det lett till att missförstånd klarats ut och att kvinnan flyttat tillbaka till sin man. Men för det mesta innebär det skilsmässa, domstolsförhandling och en överenskommelse om underhållsbidrag. Sedan hjälper SAK kvinnorna att få männen att verkligen betala. Men oftast fungerar det dåligt eller inte alls.

SAK lär också ut hantverk och bygger upp kooperativ så att kvinnorna kan försörja sig själva. Ett sådant kooperativ syr barnkläder, som de sedan säljer på BB-avdelningarna på sjukhusen.

Kvinnohuset i Junnar

I Junnar, en medeltida stad med 20 000 invånare ungefär 8 mil norr om Poona, finns ett av Stree Adhar Kendras kvinno-centrum. Det har bl a stöd från det danska biståndsorganet DANIDA.

Huset är ett litet tvåvåningshus som verkar lagom för en eller par familjer, men där finns över 20 kvinnor som går kurs, äter och sover på natten. Några av kvinnorna har sina barn med sig. Så det finns ett litet dagis i huset också. Dessutom bor familjen som äger huset på nedre botten.

De flesta kvinnorna har blivit övergivna av sina män. Deras män har tagit sig en annan hustru, och skickat hem dem till deras ursprungsfamilj. Eller så har mannen rest till Bombay för att sälja saker och där bildat en ny familj, och sen pendlat mellan de två familjerna. När detta har stått klart för kvinnorna har de vägrat att finna sig i situationen.

I Junnar går de en tre månaders kurs, får lära sig att läsa och skriva, läser om samhällsförhållanden och om Maharashtrans politiska och kulturella historia. De lär sig spela enklare teaterstycken, som de sedan spelar upp i byarna. Budskapet är enkelt och slagkraftigt och handlar om olika former av förtryck och möjligheter att kämpa emot dessa. Men de får också lära sig ett yrke, t ex att sy. Sedan kan de återvända till

sina byar och försörja sig på egen hand.

De flesta vill inte gifta om sig. De tror inte att andra män är bättre än den man som de har blivit övergiven av. Istället försöker de hitta ett sätt att leva tillsammans med sina barn, om de har några, och med andra kvinnor med samma problem. I många fall blir de aktivister i Stree Adhar Kendra och jobbar vidare med problemen i sina respektive byar.

En annan kultur i Maharashtra?

Varför har då denna utveckling i riktning mot en kvinnokamp på bred front ägt rum just i Maharashtra?

En förklaring kan vara att Maharashtra kulturellt hör till södra Indien, och att kvinnan där inte varit lika förtryckt genom historien som i norra Indien. Kolonialismen innebar också en snabbare förändring i Maharashtra än på många andra håll. Här odlades bl a mycket av den bomull som engelsmännen importerade till den engelska textilindustrin. Landsbygden kommersialiserades och en moderniserings- och urbaniseringsprocess som bl a innebar tillgång till utbildning var här snabbare än på många andra håll i Indien.

Olika reformrörelser fick också starkt fäste i regionen och där framträdde tidigt starka reformatorer som t ex Jyotirao Phule, som bl a ivrade för kvinnornas och de lägre

kasternas emancipation. Det fria Indiens förste justitieminister, dr. Ambedkar, själv oberörbar enligt hinduisk syn, var den siste i raden av dessa stora socialreformatorer. Förutom den sociala frågan betonade dessa föregångspersoner starkt vikten av att utveckla maharatisk kultur och språk.

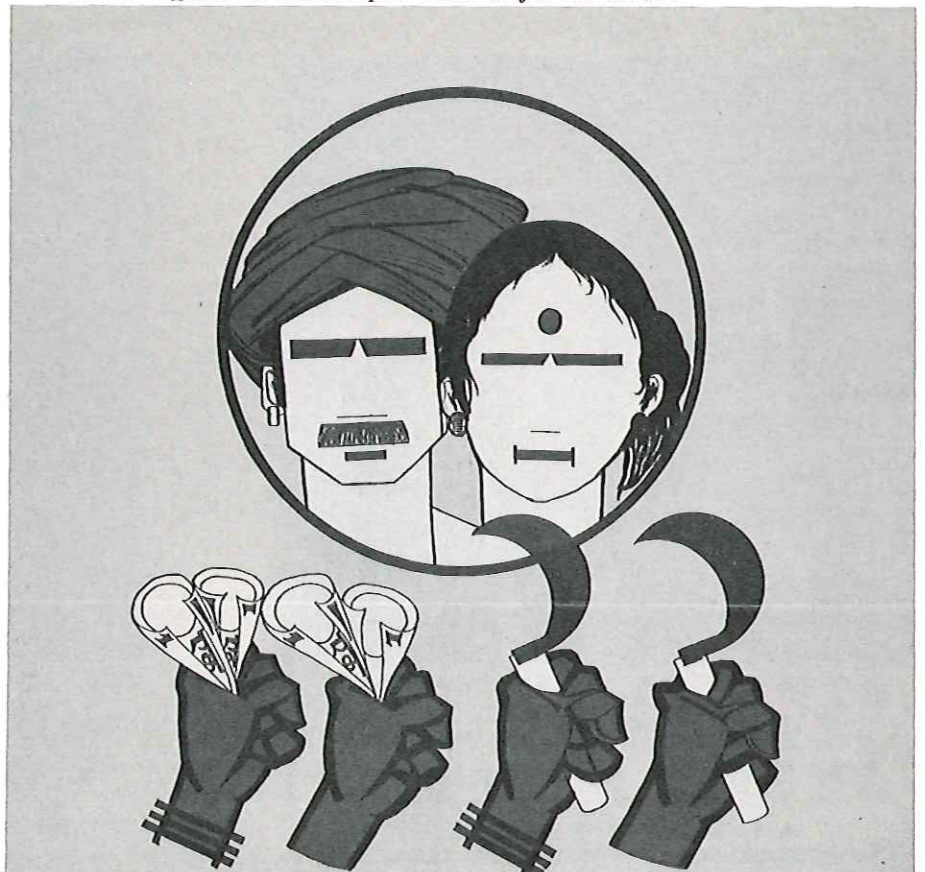
Vart man reser i delstaten idag ser man också spår av denna maharatiska nationalism. Bilder på hjältekungen Shivaji, som framgångsrikt bekämpade mogulkejsarnas försök till erövring, finns överallt liksom bilder av Phule och Ambedkar.

Alla radikala politiska rörelser i Maharashtra idag anknyter just till denna tradition av socialreformatorer. Det gäller olika vänsterrörelser, Dalitrörelsen (som kämpar för de oberörbara), bonde- och kvinnorörelser. Det handlar om att finna en modern kulturell och politisk identitet som bygger på den egna traditionen. Detta har också blivit så mycket viktigare idag när hindufundamentalistiska rörelser som Shiv Sena är under stark framväxt.

Kanske är det just sammansmältningen av social, politisk och kulturell kamp inom kvinnorörelserna i Maharashtra som förklarar en del av framgångarna. Till skillnad från rörelser på så många andra håll i den tredje världen, är budskapet och de sociala relationerna i rörelserna förankrade i den egna kulturella traditionen.

Staffan Lindberg

Affischerna på detta och föregående uppslag är gjorda av Stree Adhar Kendras. Nedanstående affisch har budskapet: "Lika lön för lika arbete."

Demonstrerande kvinnor väckte nyfikenhet

Bräckte nakenkabaré

Neelam Gorhe är ledare för organisationen Stree Aadhar Kendra, som skildras i artikeln härintill. För en tid sedan besökte hon Sverige och då passade Sydasiens Göran Frankel på att göra en intervju.

Det blev ett givande samtal. Inte bara för att Neelam Gorhe är så engagerad i kvinnofrågor utan för att hon samtidigt har den nyttiga distans till allt engagemang som ett gott sinne för humor ger. Här följer några axplock ur samtalet.

Neelam Gorhe Foto: Elisabeth Arvidsson

- Hur kom det sig att du började intressera dig för kvinnofrågor?

- Min man och jag arbetade för en rörelse som ville mobilisera kastlösa jordbruksarbetare. Jag är läkare och vi slog oss ner i Udgit i södra Maharashtra, där jag öppnade en praktik på landsbygden. Mina kvinnliga patienter började komma tillbaka efter det att behandlingen var avslutad. De satt i timmar och pratade med mig och med varandra. Jag begrep ingenting. Varför kom de? "Det här är vår enda chans att komma ut", blev svaret. "Vi får bara lov att lämna huset vid bröllop, för det dagliga besöket i templet och när vi är sjuka." Först då insåg jag hur socialt isolerade dessa kvinnor var.

- Upplevelser på ett mera personligt plan gav mig också en tankeställare. Mellan min man och mig uppstod vissa ideologiska meningsskiljaktigheter. Han ville

lämna organisationen. Jag ville fortsätta att arbeta för den. Folk drog då slutsatsen att antingen måste vi lämna organisationen gemensamt eller också måste vi skiljas. Jag hade inte en tanke på skilsmässa. Hade jag - en utbildad kvinna i de övre samhällsskikten - så få alternativ att välja mellan? Hur få alternativ hade då inte dessa bykvinnor?

- Men man kan inte beskriva dig som aktivist under vistelsen i Udgit?

- Jodå. På marknadsplatsen turnerade tältkabaréer där mycket lättklädda damer uppträdde. Män i tusentals köade för biljetter. Vi organiserade en *morcha* (demonstration) mot dessa kabaréer. Kön skingrades, och även män som redan hade biljetten i fickan strömmade till. De hade nämligen aldrig sett kvinnor demonstrera. Detta var betydligt mera intressant än kabarén.

- Du flyttade sedan till Poona och var med om att bilda Stree Aadhar Kendra, "Centrum för stöd åt kvinnor". Du har berättat för mig att den inriktar sig på förorternas och landsbygdens kvinnor och att ni har medlemmar i 300-400 byar. Kan du ge mig exempel på vad för slags aktioner Stree Aadhar Kendra genomför?

- I byarna finns det ofta en inflyttad befolkning som hyr bostäder av de lokala jordägarna. Det är inte ovanligt att kvinnliga hyresgäster utsätts för sexuella övergrepp av jordägarna. Vi ventilerade problemet i form av en teaterpjäs som uppfördes i byarna. Den utmynnade i en rättegång, där publiken själv fick vara med och ta ställning. Det var den allra första aktion vår organisation genomförde.

- Vi försöker alltid se kvinnofrågorna i ett större perspektiv och därför engagerar vi oss också i sådant som traditionellt inte anses höra dit. Du har väl hört talas om dr. Ambedkar, den Indiska Konstitutionens fader? Han kämpade mot kastväsendet och ledde en massomvändelse till buddhismen bland lågkasterna. Han skrev en bok på 50-talet som inte publicerades förrän 1987. Den heter "Riddles of Hinduism" och har upprört de ortodoxa hinduerna. Bland annat analyserar dr Ambedkar berättelserna om Rama och Sita och den paternalistiska, mansdominerade kultur som frambragt dem. Vi har engagerat oss i debatten och demonstrerat mot religiös intolerans. I dag angriper man de kastlösa; i morgon kan det vara kvinnornas tur. Det gäller att vara steget före.

- Hur reagerar de politiska partierna på kvinnorörelsen?

- Åtminstone i Maharashtra lyssnar partierna på den. Det är inte ovanligt att man tar kontakt med oss när diverse utspel planeras. Rajiv Gandhi genomdrev en lag som fastslog att 30 procent av ledamöterna i lokala politiska organ skulle vara kvinnor. Det är meningen att lagen så småningom ska utsträckas att gälla även parlamentet och delstatsför-samlingarna. Vi har nu aktivister invalda i 25 gram panchayats, dvs byråd här i Poona-trakten.

- I Sverige har vi hört rätt mycket talas om mord på nygifta kvinnor som inte anses ha fört med sig tillräckligt stor hemgift till boet. Förekommer sådant även på landsbygden?

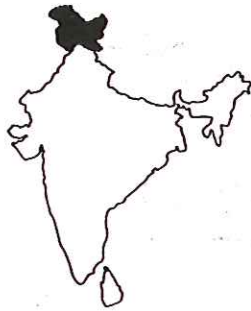
- Det gör det. Men jag tror att rätt många dödsfall felaktigt registreras som mord på grund av hemgiftskonflikter. I hälften av de fall vi kommit i kontakt med visar det sig att kvinnan misshandlats till döds av andra skäl än rent ekonomiska.

- I ett tidigare nummer av Sydasiens har vi skrivit om missbruk av fosterdiagnostik som lett till aborter av foster av kvinnokön (nr 2, 1988). Sedan dess har Maharashtra fått en lag som gör denna typ av aborter straffbara. Hur fungerar lagen?

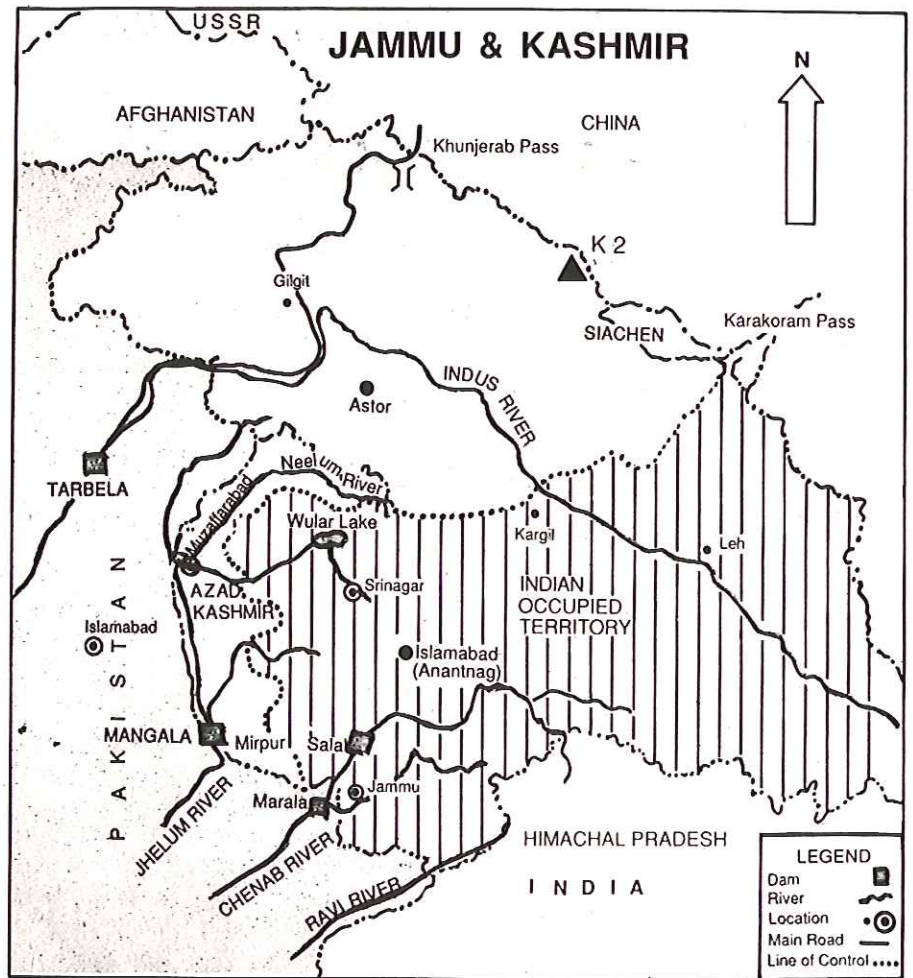
- Det är en egendomlig lag. Den straffar ofta kvinnor som tvingats till fosterdiagnostik och abort av anförvanterna. Dessa spelar helt ovetande vid polisutredningarna. Dessutom är det ett problem att det inte är samma personer eller institutioner som tar fostervattenprov och som utför aborterna. De förra kan påstå att de trodde provet togs på grund av misstankar om könkopplad genetisk sjukdom. De senare kan också spela ovetande om motiven för aborten.

- Förresten försvarade en maharathisk medlem av Rajivs Gandhis regering fosterdiagnostiken. Han heter Vasant Sathe och var minister för elektricitet. Sathe tyckte det var bra om andelen kvinnor minskade i befolkningen, för då skulle kvinnans sociala prestige växa. En synnerligen dimmig tanke; andelen kvinnor har nu minskat så att det går 933 kvinnor på 1 000 indiska män, och inte har jag märkt att det förbättrat deras ställning... Så vi lovade att om mr Sathe kom till Poona, skulle vi hälsa honom med våra skor - en klassisk indisk skymf. Han kom, och vi genomförde också demonstrationen.

Göran Frankel

”Verkställ FN:s säkerhetsråds resolutioner 1948-49!” löd texten på stora banderoller för Kashmir International Conference, som hölls på Hilton i London den 17 november 1991. Över mötet presiderade Sardar Muhammad Abdul Qayyum Khan, premiärminister i Azad Kashmir titulerad ”Ers excellens”. Den växande oron i Kashmir speglas i diverse internationella konferenser. *Karl Reinhold Hællqvist*, informationschef vid Nordisk Institut for Asienstudier i Köpenhamn, rapporterar från en av dem.

Azad Kashmirs kartversion, som skiljer sig från Indiens.

Kashmirkonferensernas år

Bland de mer än 500 deltagarna fanns många brittiska parlamentsledamöter, varav några höll veritabla brandtal, bl. a. labourpartiets vice partiledare Roy Hattersley. Han utlovade stöd för FN-resolutionerna om folkomröstning i Kashmir inte bara från en individ och ett parti utan från ”den kommande labour-regeringen”.

”Om det finns ett paradys på jorden så är det här”, skrev en persisk poet och i denna beskrivning har såväl mogulkejsare som andlösa turister instämt när de besökt Kashmir på Himalayaslutningen ner mot Jammu. Hinduiskt till 1300-talet och därefter muslimskt i 500 år fram till först sikhernas och därefter hindu-maharajornas välde, en buffertstat mot Ryssland och Kina, var Jammu & Kashmir 1947 en av de största indiska furstestaterna.

Pakistan säger: Hösten 1947 invaderades Kashmir av indiska trupper beordrade att slå ner en muslimsk folkresning mot

den despotiske hinduiska maharajan, som förmåddes ansluta sin stat till Indien. Anslutningen var olaglig och dessutom i strid mot befolkningens vilja och mot ekonomiska, geografiska och religiösa förhållanden. K i namnet Pakistan står för Kashmir. För att undsätta sina trosfränder i det indisk-ockuperade Kashmir skyndade pakistanska befrielsehjältar dit och krig utbröt. FN ingrep med förslag om folkomröstning, vilket Indien konsekvent har saboterat.

Indien säger: Kashmir attackerades av pathanska stamkrigare från Pakistan. Maharajan anslöt helt lagligt sin stat till Indien som sedan luftlandsatte trupper för att köra ut inkräktarna som hade stöd av pakistanska trupper. Indien drog Pakistans aggression inför FN:s säkerhetsråd. Dess resolution om folkomröstning förutsätter tillbakadragande av de pakistanska styrkorna. Folkviljan har framgått vid allmänna val och genom att Kashmirs valda lagstif-

tande församling förklarat staten vara en integrerad del av Indien.

Sant och osant

Båda versionerna innehåller sanningar. Vid Brittiska Indiens delning i Indien och Pakistan klagade den brittiske vicekonsuln Lord Mountbatten för de indiska furstarna att Independence Act av den 18 juli gav varje furste rätt att med hänsynstagande till sin stats geografiska läge och dess befolknings religionstillhörighet välja vilket land de ville tillhöra. I västra Kashmir revolterade muslimer mot maharajan och i Jammu-distriktet förekom muslimskt motstånd mot privilegierade hinduer. Pakistanska pathaner invaderade Kashmir och hotade huvudstaden Srinagar. När den hinduiska maharajan begärde Indiens hjälp mot inkräktarna, ställde Indien furstestatsanslutning till Indien som villkor. Kriget

mellan Indien och Pakistan pågick 1947-48, tills den av FN krävda vapenvilan uppnåddes. FN-resolutionernas krav på Indien att genomföra fri och opartisk folkomröstning förutsätter pakistansk reträtt och fredliga förhållanden. Varken Pakistan eller Indien har levt upp till resolutionernas innebörd.

Pakistan har stannat kvar på sin sida av FN:s stilleståndslinje och Azad Kashmir har militärt beskydd och ekonomiskt stöd från Islamabad, men beskrivs i Pakistan formellt som "oberoende" och har sin egen regering och premiärminister.

Jammu & Kashmir är en av Indiens 25 delstater. där det liksom i de andra staterna hållits allmänna val, men också ett område som upplevt valfusk och ljusskygg politisk manipulation. Misstron mot den indiska centralregeringen har varit stark liksom oppositionen mot den indiska arméns närvaro. Men det indisk-pakistanska kriget 1965 ledde inte till massuppror i Kashmir. Med tiden har dock muslimskt missnöje, oroligheter, våldsdåd, polisbrutalitet och polisförtryck eskalerat vålds- och terroraktiviteterna från såväl regeringssidan som gerillan, stödd från Azad Kashmir.

Kashmir International Forum

Kashmirmötet i London, som avbröts någon timma på grund av bombhot, präglades av krav på folkomröstning och fördömande av brott mot de mänskliga rättigheterna från indisk sida. Militanta tongångar tonades ner trots att hans excellens Sardar Qayyum i yngre dagar själv gripit till vapen mot indiska trupper. Han förordade en lösning genom FN. I många inlägg fanns en underton av önskan om ett självständigt Kashmir, vilket dock är en utväg som FN-resolutionerna utesluter.

Argumenteringen var stark: Nehru citerades som stöd för folkomröstningskravet. När mord, våldtäkter och polisbrutalitet fastnagrades var källorna indiska medborgargrupper och indiska tidningar. Ett gott betyg åt den fria indiska pressen!

Tyvärre förekom också hejdlös demagogi både av pakistaner och av brittiska politiker, ivriga att i sina valkretsar vinna pakistanska/kashmiriska röster. Flera av politikerna hade hörsammat Azad Kashmirs inbjudan att där träffa våldtäkts- och tortyoffer. Labours Max Madden var en av dem och han utslungade att Indien bör fördömas internationellt och alla kandidater i 1992 års brittiska val bör tillfrågas var de står i Kashmirkonflikten. "Parlamentsledamöter som vet något om Kashmir och Pakistan står på er sida!", sa Sir John Wheeler, konservativ, från underhusets Pakistan-grupp. John Watts, också han konservativ, krävde internationellt stöd för

Debatt:

Uri-projektet är bra!

Göran Eklöf och Maud Johansson kritiserar det svenska kraftverksbygget i Kashmir, det s k Uri-projektet, i Sydasiens nr 3/91. De ifrågasätter det lämpliga i jätteprojekt av den här typen, av bundet bistånd och om målgruppen är den rätta. De kritiserar projektet för att inte vara avsett för "de fattiga". Att u-hjälpska nå "de fattigaste" i mottagarlandet i fråga har blivit ett slagord som ofta används när det gäller de sydasiasiska länderna. (Lustigt nog används det aldrig i samband med biståndsprojekt i Kina.) Det är nog sant att Uri-projektet inte direkt vänder sig mot "de fattigaste", men det kan knappast ha undgått Eklöf/Johansson att energibrist, och särskilt elbrist, är ett av Indiens allvarligaste problem, som dels bromsar landets ekonomiska tillväxt, dels ofta omöjliggör förvaring av bl a livsmedel och mediciner på landsbygden. Tillgång till elektricitet i byarna står högt på folks önskelista, och är ett av de ständigt återkommande vallöften i Indien.

Eklöf/Johansson har fel då de påstår att Uri-projektet är impopulärt i Kashmir. Tvärtom är projektet mycket populärt, dels av ovan angivna skäl, dels därför att det just nu är en av Kashmirs största arbetsgivare. Projektets popularitet visade sig vara en oväntad svårighet för den grupp som rövade bort svenskarna Jan Olle Loman och Johan Jansson. Efter bortrövandet avstannade arbetet på Uri-projektet, de indiska anställda permitterades och projektledningen lät antyda att man kanske skulle tvingas överge projektet helt och hållet. Detta satte en stark press på Jambazgruppen.

Det är sant som Eklöf/Johansson skriver i artikeln att endast en del av elektrici-

iteten från Uri-projektet skall stanna i Kashmir - men även om endast 12 % skulle stanna i Kashmir innebär detta en fördubbling av den tillgängliga elektriciteten där! Det är en offentlig hemlighet att såväl JKLF som de flesta andra gerillagrupper i Kashmir har "godkänt" Uri-projektet.

Däremot har Eklöf/Johansson rätt då de påpekar att elektriciteten från Uri-projektet inte leder till minskad skogskövling eller minskat beroende av brännved. Såvitt jag vet finns det inom Uri-projektet inga planer på att dela ut elspisar i Kashmir. Här skulle SIDA eller en lämplig frivilligorganisation, gärna i samarbete med en indisk motsvarighet, kunna bidra till att enkla indisktillverkade elspisar eller elplattor kommer befolkningen i byar och småstäder i Kashmir tillhanda. Men det förutsätter att det först finns tillgång till elektricitet, eller hur?

Såvitt jag kan förstå är inte Uri-projektet så tokigt. Det finns en skriande brist på elektricitet i Indien, projektet medför inga fördämningar med allt vad det medför, och det leder inte till någon miljöförstoring. Man kan naturligtvis fråga sig om det är lämpligt att bygga ett kraftverk i ett militärt så oroligt område, men det är ju ett problem för Sverige och de inblandade svenskarna.

Uri-projektet kan inte jämföras med dammbyggena i Narmada, mot vilka Eklöf/Johansson - i mitt tycke med all rätt - har engagerat sig starkt. Men de bör akta sig för att reagera med ryggmärgen och automatiskt vara emot alla kraftverksbyggen i Indien.

David Ståhl

att stoppa "Indiens olagliga ockupation av Kashmir". "Efter Irak/Kuwait har för FN turen nu kommit till Palestina och Kashmir. Det skall nästa labourregering se till", sa Roy Hattersley, som talade om Kashmir som en nation: "Er frihet skall utan tvekan komma."

Och svensken, som ingick i Danmarks lilla delegation, citerade stillsamt förre premiärministern Z.A. Bhutto: "Relations between India and Pakistan should resemble those between Sweden and Norway, countries which had to break apart in order to come closer to each other." Sverige gav Norge den frihet Norge åstundade ...

Hatet i Kashmir är starkt på grund av all brutalitet. Är det möjligt att genomföra en fredlig folkomröstning? Men är det å andra sidan möjligt att Jammu & Kashmir någonsin åter kan bli en fredlig och samarbetsvillig del av Indien? Bör kanske Indien nu bortse från legaliteten i maharajans anslutning och ta fasta på vad Nehru sa i indiska parlamentet så sent som 1955: "Nothing can be done without the goodwill and consent of the people of Kashmir".

Karl-Reinhold Hællquist

Vart går den indiska vänstern?

Jubel vid augustikuppen

De indiska kommunisterna utgör nu en av de sista stora bastionerna för den sovjetkommunistiska traditionen. Och det är inte en fråga om en liten sekt i periferin. Det rör sig om miljontals medlemmar och sympatisörer, för vilka arvet från Marx, Engels, Lenin, Stalin och Brezjnev fortfarande är mycket levande. Om dess belägenhet och framtid skrev professor *Pranab Bardhan* nyligen i *Economic and Political Weekly*. Bardhan är en socialistiskt inspirerad ekonom vars ideer här presenteras av *Staffan Lindberg*.

Teckning i *Times of India* den 28 aug. 1991. Några trofasta medlemmar av Communist Party of India - Marxist sticker upp sina huvuden och sin fana under Lenins fallna armar: 'Utländska krafter har varit i farten. Men oroa dig inte, kamrat, vi är här för att bistå dig.'

Kuppen mot Gorbachev den 19 augusti och dess snöpliga slut beseglade, som vi nu vet, slutligen sovjetkommunismens öde. Så inte i Indien. Där jublade kommunisterna i stället över kuppen. Speciellt för det största och starkaste kommunistpartiet, Communist Party of India-Marxist (CPI-M) var det en segerns dag när imperialismens handgångne man, Gorbachev, hade arresterats, och landet åter förts in på den historiska vägen mot socialismen som började i och med den stora och ärorika oktoberrevolutionen.

Så mycket större var också besvikelsen och sorgen när det några dagar senare stod klart att allt hade misslyckats. Partierna, både CPI-M och det något mindre och tidigare mer Moskvatrogna CPI, slöt sig som musslor och väntade med att uttala sig tills man analyserat läget(!). Efter några veckor deklarerade man dock återigen sitt stöd för den sovjetiska kommunismen och upprepade sin kritik av Gorbachev och hans politik.

Under tiden hade man naturligtvis blivit till en driftkucku i indisk press. I artiklar

och skämtteckningar drevs det hejdlöst med dessa kvarlevor från en gången tid och deras oförmåga att se det som nu stod skrivet med så stora bokstäver på världshimlen: ryssarna och andra folk i Sovjetimperiet hade fått nog av diktatur och kommando-ekonomi.

Omöjliga ståndpunkter

"Vänstern är illa ute lite varstans idag, men den är särskilt illa ute i Indien, en av stalinismens sista bastioner på jorden." Så skriver Pranab Bardhan, berömd ekonom från Berkeley, USA, som i en artikel i *Economic and Political Weekly* nyligen (19 oktober 1991) analyserar vänsterns dilemma i Indien idag.

En vanlig vänsterståndpunkt, menar Bardhan, är att det som nu händer med socialismen runt om i världen är resultatet av en gigantisk sammansvärjning, regisserad av, ja just det, CIA. Det betyder att man ser resultatet i de fria valen i länder som den Ryska rådsrepubliken, Ungern, Tjecko-

slovakien, Nicaragua osv som ett utslag av 'falskt medvetande'. En annan åsikt som man ofta möter är att allt ont beror på ett korrupt ledarskap som vältrat sig i lyx och överflöd. En variant på detta tema är att Sovjetunionens ledare satsat alltför mycket på militärt försvar och utforskning av rymden, medan den vanliga industrin misslyckats på grund av 'bad management'.

"Lika vanligt är", säger Bardhan, "att man likt strutsen sticker huvudet i sanden, och tror att allt kommer att ordna sig till det bästa. När de lättrogna människorna i Östeuropa upptäcker kapitalismens färd med inflation och arbetslöshet, kommer de att återförenas i den gamla tron, i socialismens sköte."

För många är också socialismen lika med det som händer i Kina. Vad de inte inser är, menar Bardhan, att det är den taiwanesiska modellen för utveckling som nu praktiseras i Kina med politisk repression och statligt organiserad ekonomisk liberalisering. Tala om historiens ironi.

Visst finns det nyanser i bilden. CPI och en del andra vänstergrupper är betydligt

mera lyhörda för kritiken mot Sovjetkommunismen än vad t ex CPI-M är. En viktig fråga är dock varför hela denna politiska tradition och vänsterkultur så är överlevt just i Indien?

Svaret kan vara att man lever i ett land där just verkningarna av kolonialism och kapitalistisk imperialism är mer uppenbara än på många andra håll. Här finns världens största fattiga befolkning i en ekonomi som en gång var en av de mest blomstrande i världen innan engelsmännen kom. I den indiska befrielsekampen spelade också det socialistiska budskapet en viktig roll i mobiliseringen av bönder och arbetare. Efter frigörelsen var ideologin drivkraften i jordreformer och en utvecklingspolitik där en stor offentlig sektor var betydelsfull. Kommunismen var en viktig pådrivande kraft i hela denna utveckling.

Här finns i dag trots stora framsteg efter självständigheten hotet om en ekologisk kris där vatten, jord och vegetation med nuvarande resursutnyttjande helt enkelt inte kommer att räcka till för en befolkning, som man räknar med är dubbelt så stor om 35 år eller totalt 1 700 miljoner.

Vänsterns budskap om en kollektivt organiserad ekonomi ter sig därför och har alltid tett sig som nödvändigt på lång sikt. Utan den kan man svårligen komma till rätta med den nöd, orättvisa och ekologiska hot som idag finns inbyggda i samhällsutvecklingen. Frågan är bara hur den ska se ut?

I Indien har man aldrig haft tillfälle att pröva den sovjetiska eller kinesiska modellen, trots den parlamentariska makt som kommunisterna innehaft i flera delstater. Den indiska konstitutionen och ekonomin har förhindrat detta. Tilltron till den sovje-

tiska modellen, bekräftad av väl regisserade besök och skicklig propaganda, har därför heller aldrig skakats i grunden.

Nödvändig omprövning

Det finns också många i Indien, liksom på andra håll i världen, som menar att det som hänt i Sovjet och i Kina inte har något med verklig socialism att göra. Det behövs därför ingen omprövning av socialismen som sådan bara för att det gått snett i dessa länder.

Bardhan är av en helt annan åsikt och menar att det i själva verket är lärdomarna från vad som hänt i Östeuropa och Kina som gör det möjligt att i dag formulera en mer realistisk strategi för ett socialistiskt samhälle. Vad det ytterst handlar om är insikten att politisk demokrati och marknadsekonomi är nödvändiga inslag i en framtida socialism värd namnet.

Socialistisk marknadsekonomi

Bardhan är ekonom och det är på detta område som hans resonemang är intressantast. Med utgångspunkt från en marxistisk klassiker som Oskar Lange och den tradition som denne gett upphov till, menar han att det är fullt möjligt att tänka sig en socialistisk marknadsekonomi. Det är fel att jämställa marknadsekonomi med ett kapitalistiskt egendomssystem. Det är en missuppfattning som många socialister delar med den yttersta högern.

"Det handlar om att kombinera rörligheten och flexibiliteten hos marknadsprocesserna med de egalitära målen i offentligt ägande och kontroll av fördelningen av

det ekonomiska överskottet," skriver Bardhan. "Det är möjligt att utforma institutionella mekanismer för att hantera motivations- och ansvarsproblemen i offentligt ägda industrier utan att behöva kompromissa med jämlikhetsmålet." Medlet är konkurrens på marknader, vilket också innebär att kroniskt sjuka företag läggs ner.

För detta krävs inte bara nationella marknader och konkurrens utan i längden också att man tillåter en internationell konkurrens. Annars höjs inte kostnads- och kvalitetsmedvetandet tillräckligt för att göra industrin bärkraftig på sikt. De inom vänstern, menar Bardhan, som ivrar för en skyddad hemmamarknad bidrar bara till att göda de ineffektiva monopolkapitalisterna och en minoritet av arbetarklassen, medan flertalet förlorar på processen i det långa loppet.

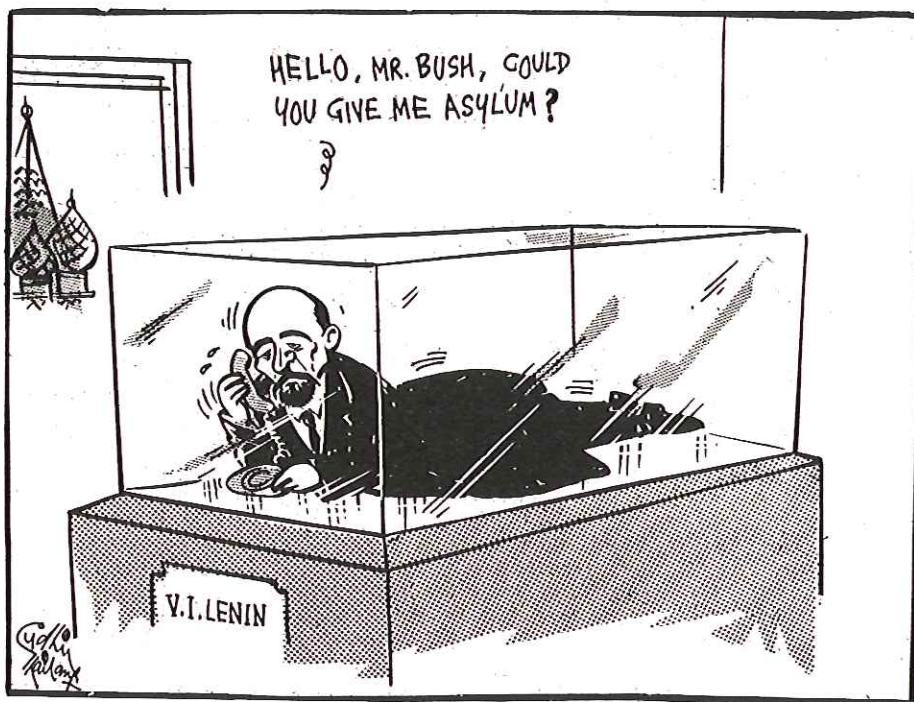
Det är också en missuppfattning att tro att man inte behöver statlig planering i en sådan marknadsekonomi. Planeringen är helt nödvändig för framtida investeringar, vilket inte minst erfarenheterna från framgångsrika kapitalistiska ekonomier visar. Vad man däremot inte behöver, skriver Bardhan, är en "centraliserad eller byråkratisk kontroll och fördelning av resurser." Det kan marknaden sköta om.

Bardhan argumenterar slutligen för att jämlikhet bäst skapas genom en politiskt administrerad omfördelning av inkomster och förmögenheter. Han nämner jordreformer, utbildning och hälsovård där staten kan genomföra omfördelningar i jämlikhetens intresse. När omfördelningen i stället sker genom produktionskontroll eller genom en begränsning av konkurrensen skadar det i själva verket effektiviteten och tillväxten i ekonomin.

Framtiden för vänstern är lika mycket grön som röd, hävdar Pranab Bardhan. Om inte socialister förenar sig med de växande gräsrotsrörelserna mot miljöförstörelsen i olika delar av landet kommer de att missa ett historiskt tillfälle. Det gäller att få ett stopp på den förgiftning och utarming av naturresurser som nu sker genom den storskaliga och centraliserade utvecklingspolitiken.

I den koalitionen kan också vänsterns gedigna erfarenheter av organisering och mobilisering av arbetare och bönder komma till sin rätt på nytt.

Staffan Lindberg

Teckning i Hindustan Times den 31 aug. 1991.

Adoptioner och svarta pengar

Adoptionsnämnd ställer ultimatum

Ni får ytterligare 90 dagar på er att reda ut era trassliga och okontrollerade affärer i Sri Lanka! Det beskedet fick adoptionsorganisationen Sri Lanka Barns Vänner (SLBV) den 18 december av den statliga adoptionsbyrå NIA. Därmed har ännu ett kapitel i SLBVs stormiga historia lagts till handlingarna. En historia som centrerar sig kring föreningens hårt kritiserade affärskontakt i Sri Lanka, Mr Nelson (Niel) Silva. *Thomas Bibin* ger senaste nytt i härvan.

Bakgrunden till den senaste krisen för den svenska adoptionsorganisationen Sri Lanka Barns Vänner (SLBV) är att deras adoptionskontakt i Sri Lanka tagit ut svarta pengar för att "hjälpa" svenska adoptivföräldrar. På så sätt har dessa föräldrar kunnat gå förbi den vanliga adoptionskön som tidvis varit mycket lång.

Mr Nelson (Niel) Silva, som SLBV:s kontakt heter, har i många år förmedlat adoptivbarn till Sverige via SLBV. Mr Silva har drivit hotell- och transportrörelse för svenskarna och han har drivit det barnhem från vilket adoptionerna skett.

Senast för något år sedan upprättade Mr Silva i hemlighet dessutom kontakt med en svensk kvinna genom vilken han erbjöd hugade spekulanter att snabbt få gå förbi adoptionskön. 60.000 kronor ville han ha för besväret utöver alla kostnader. Och det fick han också i minst ett 20-tal adoptionsfall.

När saken uppdagades internt för ett år sen lovade Mr Silva snällt att sluta med piratverksamheten och kan kunde på så sätt rädda sin lönande kontakt med SLBV trots sveket.

Men svenska statens adoptionsnämnd, NIA, vars uppgift är att ge auktorisation åt alla adoptionsorganisationers verksamhet,

stoppade SLBV i mars förra året och man polisanmälde kvinnan som Mr Silva samarbetat med i Sverige. Men så i juni fick SLBV tillstånd igen att fortsätta året ut, men bara på villkoret att Mr Silva kopplades bort från adoptionsverksamheten.

I november kan jag i mitt vanliga värv för Riksrådet för första gången ge offentlighet åt hela denna svartabörsaffär som varken SLBV eller NIA tyckt vara värd att föra ut. Dessutom visar det sig att Mr Silva är lika djupt inblandad i själva adoptionsverksamheten som alltid.

Något senare reser NIA till Sri Lanka och finner detsamma och lite till. Underlaget till statliga NIAs beslut den 18 december att ge föreningen tre månaders respit talar sitt tydliga språk. Man skriver att det inte finns någon kontroll över de pengar från svenska adoptivföräldrar som Mr Silva fördelar till olika biståndsprojekt, att Sri Lanka Barns Vänner troligen inte har kontroll över adoptionskostnaderna heller, att adoptionshjälpen i Sri Lanka knappast läm-

nas på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, bl a av det skälet att Mr Silva fortfarande har ett inflytande över adoptionerna. Detta trots att villkoret var att han skulle kopplas bort från dom.

NIA skriver dessutom att Mr Silva har en inflytelserik roll i lankesiska adoptioner genom sina kontakter med de lankesiska barnavårdsmyndigheterna. NIA säger också att Sri Lanka Barns Vänner inte ska godta kontrakt med klumpsummor som man har med Mr Silva och man ser sig t o m nödgade att påpeka att det är föreningen och inte Mr Silva som styr verksamheten i Sri Lanka.

Före den 1 april ska NIA fatta nytt beslut om SLBV. Frågan är nu om NIA vågar gå emot de krafter som med stora pengar, skrupelfria metoder och högt politiskt beskydd är beredda att gå mycket långt för att få fortsätta med sin verksamhet.

Thomas Bibin

Ny adoptionslag blev försenad

Den nya adoptionslagen i Sri Lanka (som vi skrev om i nr 3/91 av SYDASIEN) har i skrivande stund (januari) ännu inte antagits.

Enligt uppgift från Mrs Padma Ranasinghe som är chef för den lankesiska barnvårdsbyrå så har dessutom två viktiga ändringar gjorts i det förslag som nu ligger för godkännande i parlamentet. För det första ska adoptioner kunna ske inte bara från statliga barnhem utan också från av staten godkända barnhem som verkat i minst fem år. För det andra kommer lagen inte att kräva extra pengar av adoptivföräldrarna vilket var sagt i det ursprungliga förslaget.

FOTO: LARS ANDREASSON

Änglalika möten

Han var en sydindiskt mörk man i 30-årsåldern och bar tajta bruna byxor som nertill bredde ut sig som segel. På fötterna ett par platåbadtofflor. Upptill en stickad pullover över en gul skjorta med enorma kragknappar. På axeln hängde en blå adidasväska som sett sina bästa dagar.

Det var med andra ord en sannolik försäljare som närmade sig. Det visade sig snart vara riktigt. Han ville sälja.

Medan han försynt slank ner bredvid mig på bänken var jag emellertid fortfarande ovetande om vilken hans handelsvara var.

- Are you a christian, Sir? sporde han.

- Yes, svarade jag för enkelhetens skull.

- Are you a protestant or a catholic?

- I suppose I am a protestant, krånglade jag till det och han nappade direkt.

- Only suppose?

Jag förklarade att jag var född protestant. Men att jag inte tydde mig till någon speciell gud.

Försäljaren såg både glad och ledsen ut. Hans handelsvara visade sig vara Jesus Kristus och nu kom prospekten fram ur adidasväskan. Det var färggranna små alster, små broschyrer tryckta på tunt papper med glittrande Jesusar på korset och i andra situationer. Han hade några crucifix också.

Jag försökte mig på några lovord till hinduismen. Att den i grunden var väl så sympatisk som kristendomen. Ville väl vara lite artig mot värdlandet för denna ekumeniska trottoar-konferens över en solvarm Campa Cola och en tallrik heta samosas på en skranglig bänk vid den dammiga trottoaren i Madras norra utkant.

Det slutade med att vi försökte frälsa varandra. Jag förde lite halvhjärtat och okunnigt hinduismens talan. Han förkunnade med brinnande patos det kristna kärleksbudskapet. Det enda som brann i mig var tungan och det berodde på chillin i samosan.

Med ömsesidiga välsignelser skildes vi åt. Jag med en fin broschyr. Han med en rupee och mitt löfte att fundera på saken.

Någon vecka senare mötte jag en annan förkunnare. Det är jag övertygad om.

Det var en bit söder om Madras, långt ute på landsbygden.

Det skulle bli solförmörkelse, en fullständig sådan. Alla

kalenderbitare med sydindiska solförmörkelser som specialitet, kan därmed gissa att jag syftar på den 16 februari 1980.

Dagar, ja veckor, i förväg hade händelsen haussats upp i indisk populärpress. Astrologerna hade pekat ut dagen som extra gynnsam eller ogynnsam för allehanda aktiviteter. Speciella solglasögon såldes på trottoarerna i Madras. Det skulle uppdagas universella sanningar om man tittade på den förmörkade solen genom specialbrillorna av plast.

Jag stod på den lilla byskolans veranda den dagen och hade helt vanliga solglasögon på mig inför den märkliga händelsen. Himlen var molnfri, naturligtvis.

En äldre man kom raskt promenerande mot mig över ett nyskördat risfält. I fotsid vit skjorta, Nehru-mössa och med ett stort svart paraply som skuggade den korpulenta kroppshyddan. Han var en allmänbildad relativt välmående man med pondus. Det syntes på långt håll.

Solförmörkelsen var just på väg. Den svaga brisen lade sig. Naturen tystnade. Minsta lilla syrsa tystnade.

Han stannade alldeles framför mig, fällde ihop paraplyet och undrade varför jag stod och stirrade i det blå. Vid det laget stirrade hela Tamil Nadu i det blå, utom han.

- Det pågår just nu en solförmörkelse, förklarade jag sakkunnigt och troligen en smula överseende.

- Hur kan du vara så säker på det? sade han och petade mig lätt i magen med paraplyt. Varpå han brast ut i ett kort kacklande skratt och gick vidare. Utan att ens kasta ett getöga mot solen som just då bara var en gigantisk korona.

Förbryllad funderade jag en stund innan jag fann en förklaring till detta märkliga beteende: Mannen var naturligtvis en reinkarnation av den grekiske filosofen Pyrrhon. Han som grundade pyrrhonismen - skepticismen.

Jesus och Pyrrhon i Madras? Fan tro't. Fast å andra sidan; i Indien är ju allt möjligt, och motsägelsefullt.

Som hon som kom åkande på ett lastbilsflak genom Ernakulam. Hon hade stora snövita vingor och ögon som var svärtade av kol.

Hon var en riktigt indisk ängel.

Lars Andreasson

En försonligare Naipaul

"Under de 130 år som gått sedan sepoys-upproret har tanken på frihet spritt sig överallt i Indien. Självständigheten var ett resultat av det arbete som människor i ledande ställning utförde, men friheten den förde med sig har arbetat sig nedåt i leden. Överallt har människor nu idéer om vilka de är och vad de är skyldiga sig själva. (...) Den andliga frigörelse som kommit till Indien har inte enbart blivit en befrielse. I Indien med dess lager på lager av nöd och grymhet kunde den inte komma annat än som tumult och oroligheter, som raseri och revolt. Indien var nu ett land med miljoner oroshärdar."

Så skriver V S Naipaul i slutet av sin nya, stora Indien-betraktelse "India - A Million Mutinies Now". Eller som titeln lyder i Ros-Marie Niensens svenska översättning: "Indien - Raseri och revolt" (W&W). Raderna utgör en sorts komprimerad sammanfattning av den vidlyftiga beskrivning med dess på en gång motsägelserfulla och positiva attityd.

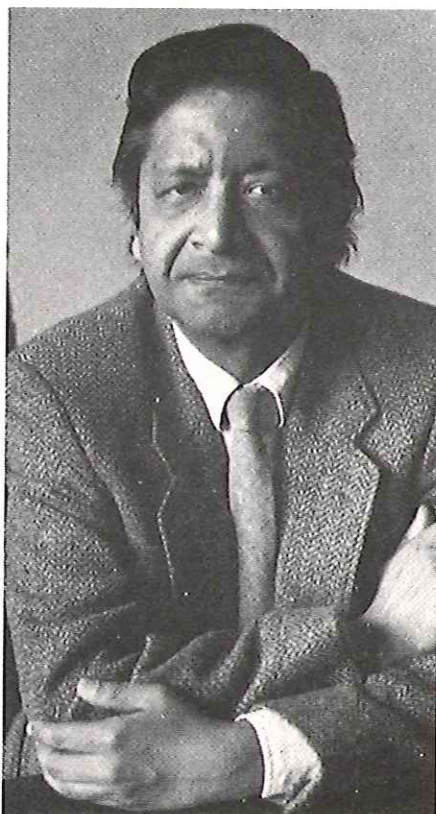
Tanken att förnyelsen måste födas ur kaos - ja kanske rentav katastrofer och sammanbrott - är i och för sig inte ny hos Naipaul. Den skymtade också i hans förra Indien-bok, "Indien - en sårad civilisation". Men här ges den en delvis ny innebörd: oroshärdarna, upprorstendenserna, sekterismen och våldet ses som hoppingivande inslag i en ny frigörelseprocess som paradoxalt nog också kan komma att betyda ett stärkande av den indiska unionen (därför att den är "källan till lag och medborgarrätt och förnuft").

Det nya är alltså denna positiva tolkning av fenomenen - och överhuvudtaget en, jämfört med tidigare, mer försonlig syn på Indien. Naipaul har ju i sina tidigare Indien-böcker - den ovannämnda från 1977 och dessförinnan "Ett land i mörker" från 1964 - varit en mycket kritisk värderingsman, vars förargelse över sakernas tillstånd ofta gjort det svårt för känsliga indiska intellektuella att uppskatta honom på samma sätt som skett i Europa.

Med sin speciella bakgrund - upp vuxen i Västindien som son till indiska emigranter, utbildad i Oxford och boende i England - står han ju också mellan de båda kulturerna med en samtidig distans och närhet som i mycket präglat hans Indienbild. Om han i Europa tillskrivits en särskild förmåga att uttolka Indien har man i Indien snarare sett honom som ännu en europeisk kverulant.

Den nya boken har emellertid rönt uppmärksamhet och uppskattning också i det land det skildrar.

Delvis tror jag att det beror på att han nu låter Indien självt komma till tals i högre

V S Naipaul.

grad än tidigare. Liksom förut använder han sin "indiska" bakgrund som redskap i beskrivningen - en hävstång med vilken han öppnar (men ibland också parerar) verkligheten. Men hans egna värderingar är mindre framträdande. Han är betraktare snarare än bedömare. Och först och främst är han lyssnare.

Han ställer egentligen inga frågor och ger heller inte några svar. De "förklaringar" han erbjuder läsaren utgörs av människor, biografier, livsöden: vad folk berättar för honom under långa, vindlande, till synes godtyckliga samtal, monologer som handlar om vilka de är och hur de blivit vad de är.

Urvalet av intervjuobjekt - den närmare 500-sidiga boken rymmer kanske ett trettiotal - kan te sig slumpartat. Men däri-genom blir det också fascinerande och spännande. Som till exempel när Naipaul i Bombay får syn på en milslång kö av oberörbara som hyllar minnet av dr Ambedkar, den sociale reformatorn. Vilket leder till att han söker upp poeten Namdeo, ledare för Dalit Panthers, de oberörbaras kamporganisation. Varvid Namdeos kvinna, den gracila, bildade och av maken hunsade Mallika, hamnar i förgrunden och avsnittet så småningom växer till något som börjar likna en separat roman.

Några av de porträtterade är offentliga figurer, men flertalet är mer anonyma indier. Där är reklammannen Chidananda, som bosatte sig i Tagores Santiniketan. Där är den bengaliska före detta naxalitäkämpen Dipanjan. Där är rajasonen Amir från Lucknow, tillika shiamuslim, kongresspolitiker och astronom. Där är filmskaparen Paritosh i Bombay. Där är kontorsarbetaren som är hinduisk guru och spåman mot sin vilja. Där är Gurtej Singh, uttolkare av sikhernas alienation. Där är brahminer, artister, Shiv Sena-nationalister och andra.

Alla är, som kritikern Tarun Tejpal formulerar det i tidskriften India Today, "emblematiske karaktärer". Däremot knappast väl valda talesmän för någon viss socialgrupp eller kategori. De är i sig själva unika individer med egna, inte sällan en smula extrema, nischer i detta breda indiska spektrum. Och har de något gemensamt utöver det att de är indier så är det kanske att de är en sorts överlevnads-konstnärer. De symboliserar var och en på sitt sätt ett "nytt" Indien, oförutsägbart men ändå löftesrikt, sjudande av en sorts anarkistisk tillförsikt.

"Indien - Raseri och revolt" är en bred panoramaframställning av Indien i dag, en rik skildring vars sanning är mångfaldig. Bitvis kan texten kännas tung och trög men som läsare kan man också uppleva utförligheten, mångordigheten som en tillgång: möjligheten att få sjunka in - och djupt ner - i det som berättas. Det är en skönlitterär erfarenhet som man sällan förunnas i sedvanliga dokumentärskildringar.

Indiens kaos och oro blir i Naipauls hoppfulla scenario nödvändiga inslag i en mognadsprocess: "Det kändes som om våldet förlorat sina proportioner i Indien. Men oroshärdarna bidrog också till att framhäva kraften i det allmänna intellektuella livet och heleteten och humanismen i de värden som alla indier nu kände att de kunde vädja till. Och - ironiskt nog - var oroshärdarna inte något man skulle önska bort. De var en del av början till en ny tillvaro för många miljoner, en del av Indiens tillväxt, av dess pånyttfödelse."

Tomas Löfström

MÖT BANGLADESH FRÅN ETT NYTT PERSPEKTIV

Kom med i Svalornas studiecirkel om Bangladesh. Cirkeln startar i mars och avslutas med en resa julen '92. För info ring 046/121005

Andlig bergsbestigning

Det handlar om att klättra så högt man kan och sedan släppa taget.

Så beskriver **Shaykh Fadhlalla Haeri** sufins väg till Gud. Av egen kraft kommer sufins väg till slut när han en punkt varifrån endast Allah kan hjälpa honom att gå vidare. Haeri är sufilarare, född i Irak och bosatt i England. Han har skrivit ett tjugotal böcker i religiösa ämnen, varav en nu föreligger på svenska: **Sufism** (Förlaget Vattumannen, sv övers. Sven Hansson).

Boken kan ses som en första introduktion till sufismen för sökande människor. Ett genomgående tema är att sufism och islam inte kan skiljas åt, att "sufismen är islams hjärta". Med sitt sätt att leva anknyter sufins till Profeten Muhammads livsstil.

Men från historien vet vi att många muslimer inte har tolererat sufierna. Sufier har blivit fördömda, förföljda och t o m avrättade.

Den anklagelse man enligt Haeri riktat mot sufierna är att de bara bryr sig om den inre utvecklingen. De är intressade av en osynlig andlig värld men likgiltiga för den islamiska lagen. Lagen - Sharia - har nedtecknats i Koranen och är allt från praktiska anvisningar för bön, fasta och religiösa avgifter till det ekonomiska systemet och lagarna som styr samhället. Haeri är mycket noga med att framhålla att den som vill utvecklas andligen måste följa de islamiska lagarna och den islamiska livsvägen.

För oss icke-muslimer är det svårt att förstå att det mystiska skådanget av Gud kräver observans av sådana rituella detaljer som t ex tvättning. Det känns på något sätt futtigt. Är det kanske ett slags eftergift, ett uttryck för den spänning som råder mellan ortodoxa och sufier? Ingen får tvivla på att sufierna är en god muslim.

Sufismen är en läsvärd bok. Ämnet är svårt, men författaren har förmågan att förklara djupa ting på ett lättfattligt sätt. Vissa av hans liknelser kan dock ifrågasättas. Exempelvis jämförs sökarna med patienter och sufimästarna med läkare. För mig känns det fel att sanningssökandet och längtan efter kunskap om det eviga och absoluta skall betraktas som en sjukdom. Det är väl snarare ett tecken på tillfrisknande?

Låt mig till slut återge hur den store skalden och sufierna Jalal 'ud-din Rumi beskrev sufismen: Den är som en bambuflöjt. Varför låter flöjten så sorgsen? Därför att den är avskuren från sitt ursprung, från trädet. Den längtar tillbaka dit.

Amala Frankel

Fel sorts jordsmak

I Indien är toaletterna fruktansvärda och landskapet fullt och enformigt. I Indien är människorna så många att de påminner om insekter. I Indien omsvärmas man av tiggare, men de spelar bara teater.

Vi hittar beskrivningen i en helt nyutkommen bok: **"Jorden i munnen"** av **Carsten Jensen** (Köpenhamn 1991). Fakturvalet är värt att notera.

Här reser en ung man till Indien. Det första han ser (eller noterar) är människorna som sitter längs banvallarna och utträttat sina behov. Han överfalls av en outhärdlig och rutinerad falsk tiggare. Han träffar en vän, den enda indier i hela boken med ett ansikte och ett namn. Denne vän blir hans guide. De reser med tåg och mest utrymme får beskrivningen av toaletten. I en "tidlös" by eller stad konfronteras de med en grupp spetälska. I denna namnlösa gudsförgätna håla visar sig nu vännens rätta jag: han dricker sig full, berättar om sina älskarinnor, bestjäl och överger ynglingen när denne sover. Övergiven beger sig pojken slutligen till en opiumhåla och till en prostituerad kvinna, som visar sig vara en man. Den indiska världen förefaller rakt igenom falsk.

Historien har en ramberättelse, där vi får veta att boken egentligen handlar om en själs utvecklingshistoria. Pojken reser för att finna sig själv. I denna ramberättelse förklaras titeln. Den unge pojken, det vill säga författaren för 20 år sedan, är himla stormande. Den mogna författaren ger honom jord i munnen, det vill säga förklarar spelreglerna i livet: "...at jorden traekker i oss fra vort første skridt, og at livet ikke er andet end et lille ironisk spill, tyngdekraften har for med sig selv?" detta får erfarenheterna i Indien bevisa.

Jag tycker emellertid att det känns som om jag får jord i munnen av helt andra skäl, när jag läser boken.

Margareta Petersson

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropol Resor

Luntmakaregatan 42
111 37 Stockholm
Tel 08-10 45 58, 24 10 51

Icke-önskvärda muslimer

Life is not ours: Land and Human Rights in the Chittagong Hill Tracts, Bangladesh. The Report of the Chittagong Hill Tracts Commission, May 1991, pp. 127. Distribueras av IWGIA, Fiolstræde 1, København K, Danmark

Äntligen har Bangladesh tillåtit en utländsk organisation att göra en grundlig undersökning av förhållandena i Chittagong Hill Tracts, ett bergsområde i de centrala delarna av landet, befolkat av minoritetsfolk.

Problemet är att muslimska bönder från det övriga Bangladesh flyttar upp i dessa bergsområden. Det finns nu nästan lika många muslimska invandrare som det finns ursprungliga skogsinnvånare, knappt en halv miljon av vardera gruppen.

Armén styr Chittagong Hill Tracts i en minsta detalj. De väpnade styrkorna utgör ungefär 50 000 man, alltså en soldat på var tionde urinnvånare!

De muslimska invandrarna har nu lov att återvända till de trakter de kommit från, vilket är mer än de hade tidigare.

Rapporten rekommenderar att invandrarna vänder tillbaka till låglandet, att skogsinnvånarna återfår kontrollen av den jord de förlorat, att det strategiska byarna överges, och att Chittagong Hill Tracts demilitariseras och blir internt självstyrande.

Stig Toft Madsen

Indien / Nepal

från 14.900:- 23 dagar

Även lågpris flygbiljetter, inrikes flyg, tåg, buss, bil, hotell och privatrum.

Kurser i indisk kultur, samhällsliv och hindi.

Eget kontor i Delhi.

INDIA TOURS

Sveavägen 33, 4 tr
111 34 Stockholm
tel 08-20 21 39, 20 50 09
Fax 08-10 36 13

Afganistan

Mordförsök på kungen

I början av oktober blev Zaher Shah, Afghanistans avsatte kung, nedstucken med en kniv i sitt hem i en förstad till Rom. Gärningsmannen, som greps strax därefter, visade sig vara en portugis, som hade tagit sig in i huset under förevändning att han var journalist. Den f d kungen fördes till ett sjukhus i närheten, men skadorna var inte livshotande. Zaher Shah avsatte 1973 av sin kusin, general Mohammed Daoud, efter 40 års styre. Han framtogs sitt afghanska medborgarskap 1978.

Dödläge

FN specielle representant för Afghanistan Benon Sevan fruktar att landet skall fragmenteras. Det råder ett dödläge i förhandlingarna mellan Kabulregimen och gerillagrupperna. Ett av problemen är att den största fundamentalistiska gerillagruppen, Hizbe Islam under ledning av Gulbuddin Hekmatyar, inte deltog i Moskva-konferensen i november. Där fastslogs att regeringen i Kabul skall ersättas av en interimregering innehållande samtliga afghanska partier och att denna inom två år skall anordna fria val. Vidare skulle en första grupp sovjetiska krigsfångar släppas i januari.

Hekmatyar vill att val skall hållas inom några månader. Hans grupp har också de flesta sovjetiska krigsfångarna. De vill man inte släppa, om inte ryssarna också släpper afghanska krigsfångar. Enligt Far Eastern Economic Review är detta krav svårt att tillmötesgå, eftersom ryssarna inte torde ha några afghanska krigsfångar.

Pakistan

Separata valkretsar

Ett seminarium om icke-muslimers rättigheter hölls i oktober i Lahore. Flera framstående opinionsbildare inklusive Benazir Bhutto, deltog. Under Zia-regimen hade separata valkretsar inrättats för just icke-

muslimer. Detta för att underlätta deras representation i beslutsfattande organ. Den förhärskande attityden bland icke-muslimar är dock att detta system leder till diskriminering och förvandlar dem till en andra rangens medborgare. Alla talare vid konferensen ansåg att separata valkretsar hade ökat icke-muslimernas isolering och alienation. Det höjdes därför röster för att man skulle avskaffa systemet.

Snabbdomstolar

Den 8 november riktade Amnesty International en vädjan till pakistanska myndigheter att inte verkställa nära förestående offentliga avrättningar av ett tjugotal personer. Inga dödsdomar har verkställts i Pakistan under de senaste tre åren. Inom Amnesty fruktar man att de de nu aktuella fallen kan utlösa en våg av avrättningar över hela landet. Det finns t o m uppgifter om att ett hundratal fångar som dömdes till döden efter 1988 men fick domen omvandlad till fängelse har flyttats tillbaka till dödscellerna.

De 20 senaste dödsdomarna har fällts i speciella "snabbdomstolar" som inrättades i augusti. Dessa skall kunna hålla mycket snabba rättegångar vid brott som anses särskilt grymma eller som chockerar den allmänna moralen. Vissa politiska fall kan också behandlas av snabbdomstolarna som: "Fördömandet av statens bildande och förespråkandet av att dess suveränitet upphävs". Amnesty anser att snabbdomstolarna förgriper sig på grundläggande mänskliga rättigheter på grund av deras godtyckliga tidsgränser och eftersom möjligheten att överklaga inte finns.

Ännu vid årsskiftet 1991/92 hade inte några av snabbdomstolarnas dödsdomar verkställts.

Lagar skall islamiseras

Den pakistanska regeringskoalitionen Islamic Democratic Front skakas av inre motsättningar, sedan Shariat-domstolen — landets högsta religiösa

domstol — förklarat att 22 lagar om ekonomi är oislamiska. Regeringen måste bringa dessa i harmoni med islam senast den 30 juni 1992, och premiärministern Nawaz Sharif har också lovat att göra detta.

Dessförinnan hade emellertid finansministern Sartaj Aziz antytt att regeringen kunde överklaga Shariat-domstolens utslag i Högsta domstolen. Det ledde till att två partier hotade att lämna regeringskoalitionen, Jamati Islami och Jami'atee Ahle Hadith. Även ministern för religiösa affärer antydde att han skulle tvingas avgå vid ett överklagande.

Under president Zia-ul-Haq regim pågick en viss islamisering av lagarna, men den förblev rätt ytlig. En av de saker Nawaz Sharif nu skall genomdriva är avskaffandet av bankröran, något som ingen islamisk stat ännu lyckats avskaffa mer än till namnet.

Nepotism och terror

Den pakistanska oppositionen ledd av Benazir Bhuttos Pakistan's People's Party har intensifierat sin kampanj med krav på president Ghulam Ishaq Khans avgång. Denne anklagas för nepotism av det mest skandalartade slag. Presidentens svärson Irfanullah Marwat antas ha provinsen Sindhs premiärminister Jam Sadiq Ali helt i sin makt, trots att han inte valts till någon position politiskt. Marwats bror råkar vara chef för Crime Investigation Agency.

Sardar Shaukat Hayat Khan, en av nationens grundare, har anklagat Irfanullah Marwat för att ligga bakom en gruppvåldtäkt mot hans dotter. Gärningsmännen bröt sig in i dotterns hus och stannade där i ett dygn. De letade igenom alla papper och frågade ut kvinnan om Benazir Bhutto, som är en nära vän till henne. Vid en presskonferens berättade Shaukat bl a att Ishaq Khan och den federale inrikesministern inte tagit emot honom på telefon och att Sindhs guvernör Mahmud Haroon sagt sig vara hjälplös och att all makt låg hos Sadiq Ali och Irfanullah Marwat.

Indien

V.P. Singh slut?

Under fyllnadsväl satsade Janata Dals ledare, förre premiärministern, V.P. Singh, sin prestige i Rajiv Gandhis gamla valkrets Amethi. Han genomförde en 20 dagar lång kampanj för sitt partis kandidat. Denne besegrades av Kongresspartiet (I):s kandidat.

Politiska bedömare tror att V P Singh nu kan vara förbrukad som politisk kraft.

Otålig filmhjälte

Förre premiärministern i Andhra Pradesh, N T Rama Rao, är nu tillbaka i filmens underbara värld. Samrat Rao heter hans nu pågående megaproduktion. Raos arbetsdag börjar kl 3 på morgonen med puja och yogaövningar, och kl 5 är han i Ramakrishna Studios, där han arbetar till kvällen.

Trots detta har han tid till nya politiska utspel. Regionalpartiet Telugu Desams ledare har kungjort bildandet av ett nytt allindiskt parti som heter Bharat Desam och skall vara ett alternativ till Kongresspartiet (I). Det kan bli dödsstöten för vad som återstår av den tidigare regeringskoalitionen National Front. Två andra partier, DMK och AGP, har tidigare lämnat Fronten. Själv medger Rama Rao att han är mycket besviken på Frontens prestationer, en mycket snabbt påkommen besvikelse. India Today citerar en av hans partikamrater i Telegu Desam som säger:

—Precis som i filmerna vill Rao att allt ska hända på tre timmar.

Kinesisk artighetsvisit

1988 besökte Rajiv Gandhi under stort ståhej Kina, och under vintern har den kinesiske premiärministern Li Peng avlagt en fem dagar lång visit i New Delhi. Kina antas ha ett större intresse av att odla vänskap med Indien sedan Sovjetunionen kollapsat med all den politiska oro det medför. Så mycket konkret gav dock inte besöket, som mer liknande

en artighetsvisit. De båda länderna öppnar konsulat i Shanghai och Bombay. Indierna lugnade Li Peng med att fastslå att man betraktar Tibet som en autonom region i Kina. Dagen innan besöket hindrade man Dalai Lama från att möta sitt folk och pressen på flygplatsen i Delhi. Åtskilliga exiltibetaner arresterades.

Bhopal

3000 demonstranter som rest från Bhopal till New Dehli krävde nyligen att Union Carbide betalar ut skadeståndet.

Trots att det gått flera månader sedan högsta domstolen i Indien fastställde skadeståndet för gasolyckan i Bhopal 1984, har inga pengar betalats ut.

Skadeståndet på totalt 2,8 miljarder kronor ska nämligen betalas ut först efter en ny prövning av alla ersättningskrav.

Det kommer att ta tid och risken är stor för korruption bland dem som nu ska ta ställning till kraven, fruktar en talesman för katastrofens offer.

De kräver att domstolen fattar ett nytt beslut om utbetalning av förskott på skadeståndet. Nyligen arrangerades en stor demonstration i New Dehli mot Union Carbide.

Sri Lanka

Nytt parti

De åtta parlamentsledamöterna ur det regerande UNP (under ledning av fd ministrarna Lalith Athulathmudali och Gamini Dissanayake) som fronderade mot president Premadasa och försökte få honom avsatt och ställd inför riksrett, utslöts definitivt ur UNP i december enligt ett domstolsutslag. Då de därmed förlorade sina platser i parlamentet bildade de ett nytt parti, Demokratiska Förenade Nationella Fronten, DUNF.

Kriget fortsätter

Kriget mellan Tigergerillan LTTE och den lankesiska regeringen fortsätter i nordöstra Sri Lanka. Men trots att det är ett av de blodigaste krig som

pågår, så fortsätter omvärldens tystnad och passivitet. Civilbefolkningens lidande, i synnerhet runt Jaffna, är omätligt.

Enligt rapporter från Colombo är det president Premadasas avsikt att fördröja fredssamtalen i hopp om att så långt som möjligt nå militära framgångar. På så sätt försätts LTTE i svagast möjliga position inför eventuella förhandlingar.

Samtidigt medger regeringen än en gång sina styrkors övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Man lovar att genomföra de flesta av de 32 rekommendationer som Amnesty International la fram efter sitt besök i juni förra året. Flera västliga biståndsgivare har nu hotat dra in sina pengar om landet inte upphör med övergreppen. Totalt räknar man med att över 100.000 människor dödade eller "försvunnit" sedan 1987.

Rekord i förgiftningar

Sri Lanka har troligen den högsta dödligheten i världen som resultat av bekämpningsmedelsförgiftningar. Detta framgår av en studie nyligen gjord vid Colombo universitetets medicinska fakultet. Den kom fram till att 79 personer på 100.000 invånare dör varje år av förgiftningar kopplade till bekämpningsmedel. Och att fem procent av jordbruksarbetarna måste uppsöka sjukhus årligen av samma anledning.

I Sri Lanka dör fler människor av bekämpningsmedel än av polio, rabies, difteri, malaria, stelkramp och "civila" mord sammantaget.

Teckningen föreställer N.T Rama Rao som förintelsens gud Shiva

Bangladesh

Bron över Jamuna

Världsbanken har nyligen gett klartecken till Bangladesh's regering att påbörja byggandet av bron över floden Jamuna. Projektet beräknas kosta 550 miljoner dollar och har länge ansetts som ekonomiskt oförsvarbart. Den 4,8 km långa bron kommer för första gången att binda samman landets östra och västra delar. Det blir både järnvägs- och bilbro. Japan blir den största långgivaren med 200 milj. dollar. Projektet kommer att ta fyra år.

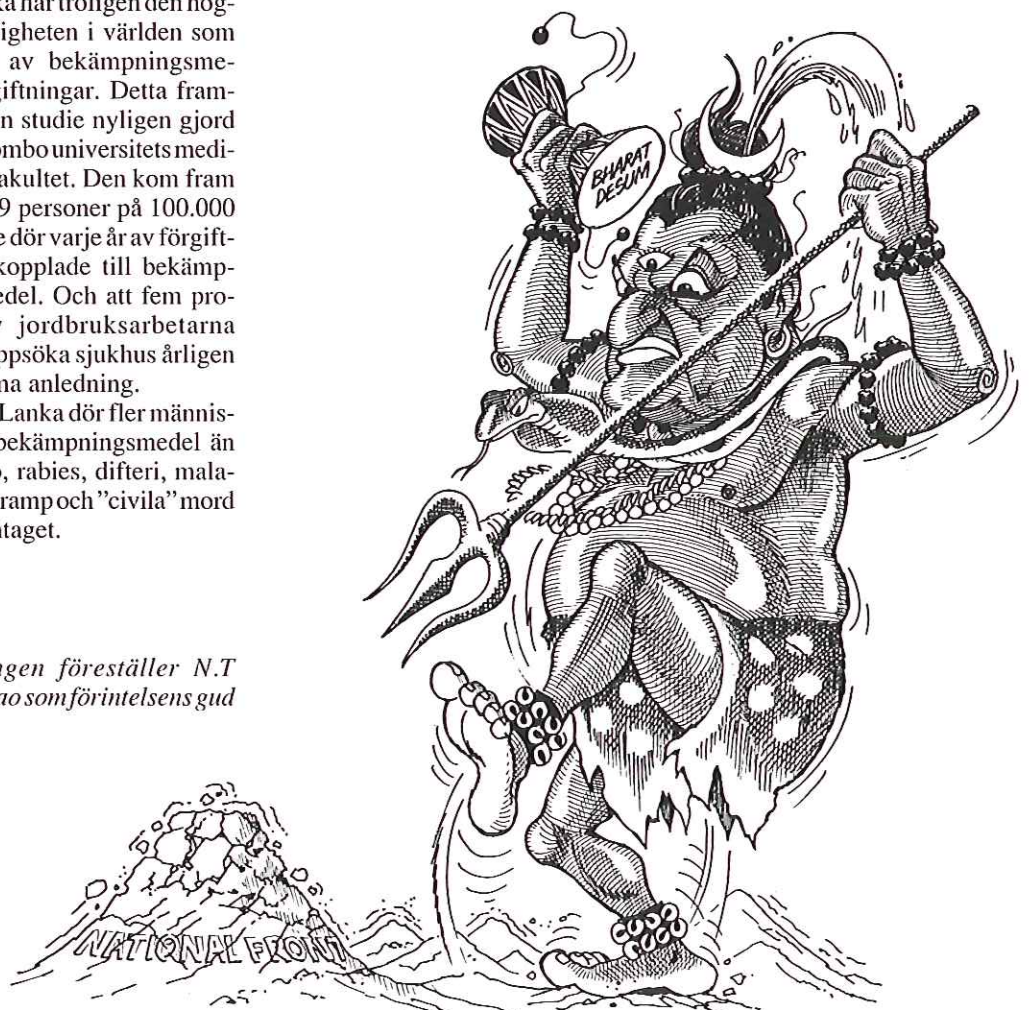
Arbetare till Irak

200 000 arbetare är nu på väg från Bangladesh till Irak för att hjälpa till med återuppbyggnaden av det krigshärjade landet. Bangladesh's regering fördömde Iraks ockupation av Kuwait och skickade trupper

till den allierade sidan under USA:s ledning. Men Saddam Hussain lär ha sagt till bangladeshiska affärsmän att folket i Bangladesh stod på hans sida i kriget mot de otrogna, med vilket han menar västmakterna.

Tobaksproblem

Den handrullade bidi-cigarretten tar marknadsandelar från den ordinära maskinrullade cigarretten. 1991 såldes ca 80 miljarder bidis samtidigt som den fabriksframställda storebrodern enbart kom upp i 13,6 miljarder försålda styck. Förklaringen torde bli att ligga i att bidi-cigarretten vanligen är skattebefriad. Av den "vita" cigarretten kan upp till 75% av priset vara skattepåslag. Konkurrenssituationen har medfört att 13 av totalt 19 cigarrettfabriker tvingats slå igen.

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING
*Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen
med nya adressen på baksidan*

Här skulle ditt namn stått om du
hade prenumererat. Ett år (= 4
nummer) kostar 120:-. Institutio-
ner och utland 150:- Postgiro
Sydasien 79 54 96-9

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

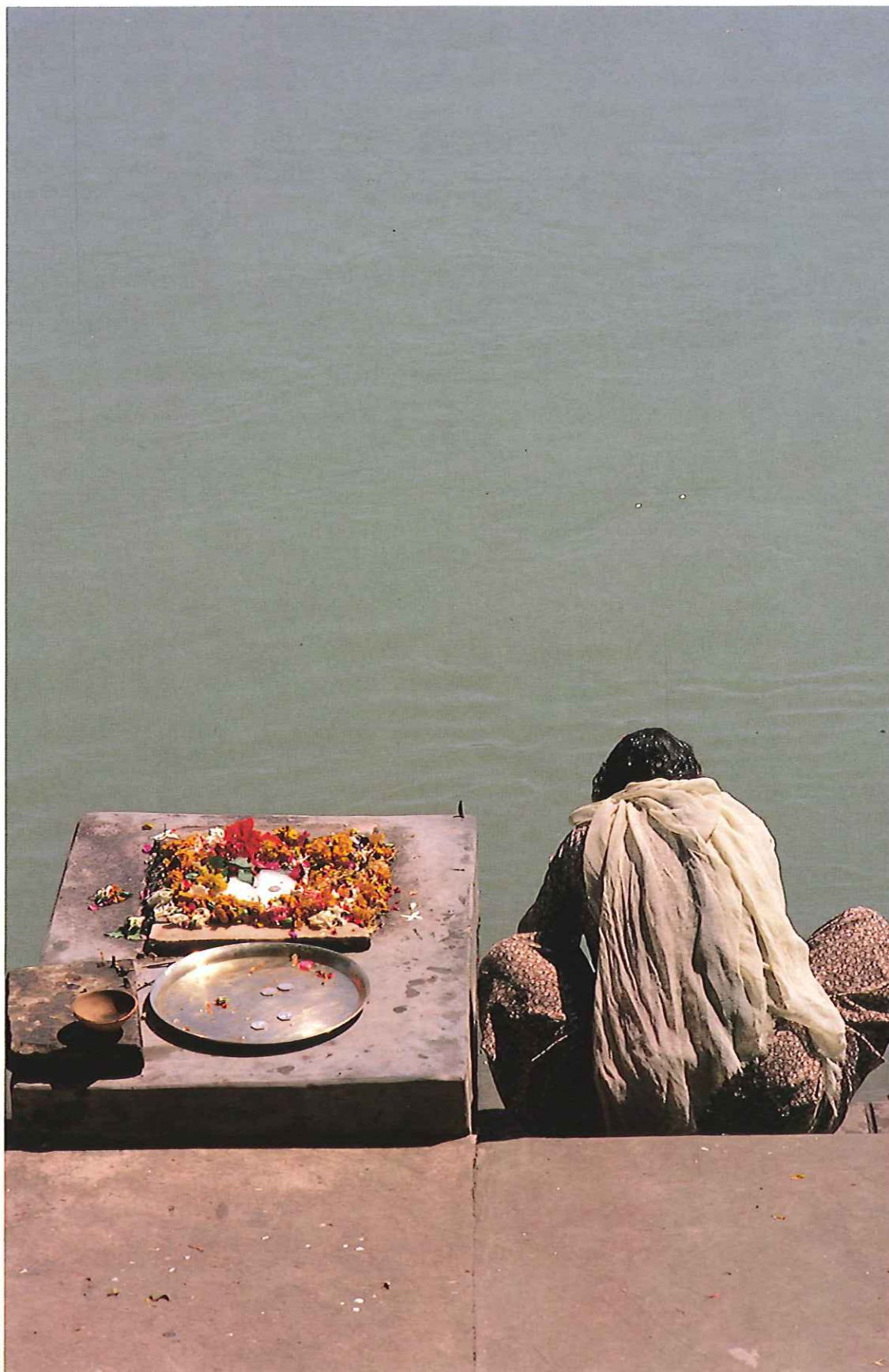

FOTO: LARS ANDREASSON